A. DUIRCANTS
woelende

DOODT-ETER

mede-brengende

1. Doodt-Schrick, 2. Doodt-Trooſt, 3. Doodt-Trots.

VIVE, UT VIVAS.

Binnen LEYDEN,
Gedruckt by I. BURCHOORN, Boecke-Drucker, woonende in de Nieuwe Druckery, 1635.

A. DVIRCANTS
Doodt-vvoelende
HYENA,
mede-brengende

1. Doodt-Schrick.
2. Doodt-Trooſt.
3. Doodt-Trots.

VIVE, UT VIVAS.

In 'sGraven-Hage
By ISAAC BURCHOORN, Boeck-drucker, woonende op het Speuy, inde Nieuwe Druckery, 1634.

DOODT.

D at een-mael hier begint dat heeft een ſeker En D.
O ns leven oock en is maer gras en nietigh Stro O;
O ns hier-te-zijn vergaet gelijck een droom, alſo O
D at doch het uyr vvanneer, is yder onbeken D,
T ot dat het ons den Heer tot ſijner uyren ſend T.

'tBegin *en* Eynde.

DOODT.

TOE-EYGENINGH
aen alle
Eer-vvaerde Godt-vruchtige
IONCK-VROUVVEN.

Ziel-naemde Vriendinnen

SENECA segt ergens, *al-ware de Wijsheyt genegen ende bereydt om in hem hare vaste woon-plaetse te nemen, op die voorwaerden, dat hy hare Onder-wijsingen alleen ghenieten, ende niemandt mede-deylen en moeste, dat hy't niet en soude begeeren, maer in sulcker voegen, de Goddinne selver ontseggen*; *Want* (gelijck eener gheseydt heeft) *'tis met de Wetenschappen als met de Rijckdommen: wat nuttigheyt heeftmen van d'een en d'ander, soo mense als met een bedde bedeckt, onder een kooren-mate stolpt, ofte in eenen sweet-doeck gewonden, ergens wegh steeckt?* Voorwaer (soo de geleerde *I. CATS* segt)

Laet vreckaerts haren schat in diepe kuylen delven,
Een Edel hert en heeft en leeft niet voor hem selven,
Maer voor sijn even-mensch. Daer is geen vreugde soet
Die in een eenigh hart gesloten blijven moet.

Dit alsoo bedacht, heeft my gevordert tot de ghemeen-makinge van dese mijne HYENA; te meer, om dat ick onder-vinde datter niemant van hare Graf-sieckte vry en is, en oock, dat geene Godsalige ziele, voor hare tanden vervaert en is.

Waeromme dat ick dit gedierte alhier tot een hooft-naem geplaetst hebbe, sal niemant vreemt duncken, die den aert van deselve beeste, en den in-houdt van het volgende, bekendt is.

Want, wat belangt den aert van de *Hyëna*, (voor soo vele wy die ons alhier toe-passen) die is, dat sy haer meesten tijdt onthoudt by de Graven (soo *Plinius* verhaeldt) niet dat sy de Dooden bewaert, als *Androcli* Leeuwe sijnen over-leden meester dede, maer sy wroet de doode lichamē uytter aerde, vernieltse eñ gebruycktse voor een aengename spijse. Weshalven het selve beeste oock van den geleerden *Bartas* Graff-minnaer, en by ons Graff-Tyran ghenaemt wort: ten welcken aensien het selve een schrickelijck ende grouwelijck gedrochte schijnt.

Gellius by *Plinium Secundum* betuygt oock, dat de *Hyëna*, vindende een mensche slapen, haer selven daer tegen af-meet, en soo deselve persone langer is dan sy, onversiens aen-valt, ende den selven verniel t; maer soo hy korter is, dat sy alsdan haer heymelijcken wegh maeckt, sonder schade te doen. Dit schijnt oock den aert des Grafs te zijn, die gemeynelijck de kloecke, ghesonde, ende frisse luyden inne-slockt, ende d'onnooselingen, krakende wagens ende ondeegjens op de werelt laet, alle-leens, offer niet genoegh aen te verderven en ware.

Maer al even-eens als dit haren aert is, soo is sy oock van natuyren schuw, bloode ende seer vreesachtigh, (gelijck *Aristoteles* ghetuygt) soo datmen van haer seggen mach: *Een groot hert, een kleyne stert*, ofte

Een uyt-gelompen Hert,
Een in-gekrompen stert.

Weshalven oock een stout mensche voor haer, gelijck een vroom gemoedt voor het Graff niet en behoeft vervaert te zijn.

Wy hebben oock ons oogh-merck alhier in't besonder gehadt op de voor-verhaelde Name van *Graf-minnaer*, daer by verstaende de Doodt selve; aen-gesien dat die met grooter liefde ten Grave schijnt ontsteken te zijn, dewijle dat sy niet en versuymt alle Vleysche daer henen te rucken, ende alsoo, den mont des op-gespalckten Doodt-kuyls alle dienst, daedt ende wel-daedt te bewijsen.

Welcke Doods-daedt allen Creatuyren eenen *Doodt-schrick* dunckt; maer dē mensche de oogen gebruyckende, daer toe datse hem van *Gode* in het voor-hooft gestelt zijn (soo *Ovidius* en *Syrach* getuygē) namelijck, omme den Hemel, en daer in de beloftenisse des aller-Hoogsten, den geloovigen zielen gedaen, te door-stralē; soo smaken ende ghevoelen sy de heerlijcke *Doodt-Troost*, ende de vreesachtigheyt der gener die de oorsake harer vreese was: uyt welcke vertroostinge sy eyndelijck dit gedrochte, noch in leven, na-jagen, en (gestorven zijnde) met hare begravinge selver trotsen: Versekert, dat haer geene *Hyëna*, Graf-minnaer, ofte verrottinge soo vernietigen sal, of sy en sullen nochtans verrijsende wederomme wesen dat sy geweest zijn: ende alsoo, hoopende in de-

 sen,

sen, en genietende, na desen leven, mede-deelen aen de nuttigheyt vande triumpherende *Doodt-Trots*.

Ende daeromme seggen wy *Doodt-woelende Hyëna* : te kennen gevende, dat in het volgende de schrickelijcke Doodt haer selven, met de Masquerade te spelen, doodt woelt; soo dat sy, het mom-aensicht verlooren hebbende, in plaetse van te verschricken, selver verschrocken, bespot, ende uyt-gelacchen wort; Want

Den mensche die met schrick en vrees is in-genomen
Om een-mael sijne romp in't Graff te laten komen,
Die schijnt veel meer t'ontsien een vinnig Graf-gedrocht
Dan Godt, die van't verderf den mensch heeft vry-gekocht:
Maer die wat verder gaet met op-getogen lusten,
En vindt in Wien en Waer sijn ziel vermach te rusten
Die jaegt dit bloode Beest de koude vrees in't lijf,
En vindt een saligh graf tot seker over-blijf.
Dit onderscheydt is groot ; maer komtmen totten derden,
Dat is, die wel gerust in vroomheyt blijft vol-herden,
Die Christum *heeft in't hert, en' theyl in sijn gemoedt*
O siet! die trotst dit beest, en trapt het met de voet.

Ende dit, soo veel belangt de beschrijvinge vanden aert deser onser *Hyëna*· de ver-eyschte over-een-kominge is breeder begrepen in de volgende Rijm-dichten, daer van ick U.E. 'tverstandt versekere, soo ghy deselve al lesende singt, en al singende bedenckt.

De nuttigheydt soodaniger bedenckinge is seer groot. *Plato*, maer een plat-heyden zijnde, wiste wel te seggen: dat *de treffelijckste Philosophie bestaet in d'over-denckinge des Doodts.* *Simon Goulart* segt ergens dat *den mensche de spijse niet soo seer van doen en heeft om den honger te stillen, noch de slaep om het lichaem te verquicken, noch kleederen om dat te decken, als de Christenen de behulpsels van noode hebben, om suyverlijck over de linie des doodts te springen soo sy niet eeuwighlijck en willen vergaen.* Tot behulp van alle welcke behulpselen bedacht konnen worden de woorden *Syrachs*:

Die gedenckt te sterven
Sal veel sonden derven.

Oock mede 'tgunt op het graff ende Beeldt eenes Assyrischen Konincks gestelt was, namelijck:

Als ghy op my siet, soo weest Godtvruchtigh.

Ende, boven dien, voornamelijck vele ende ontallijcke plaetsen inde Boecken onser saligheyt: dewelcke wy, om kortheyt, alhier niet aen en wijsen; maer ghedragen ons tot de volgende uyt-leggingen, gevoegt achter yder Gesangh: verhopende dat deselve ten goede genomen ende geduydt sullen werden.

Ick hebbe dan V. E. E. in't gemeen, en yder van V. E: in't bysonder, het eerste stuck deser soo-genaemde Doodt-Sangen willē toe-schrijven, niet om dat ick niet schijn-soeters *(zijn-soeters)* V.E. en konde offreeren, maer om dat ick dit selve oock voor soet achte aen-genomen te moeten werden; want behalven de sangh, soo is het in het leste uyt-quelende de grootste rust, hoogste lust, ende uyterste wensch van alle Vleys.

Draegt dan (mach ick u bidden) dese *Doodt-kiste* by u, en daer van gevraegt ziinde, antwoordt met *Maximiliano de Eerste*, dat inde selve verborgen is *een kostelijcke Cleynodie, met de welcke ghy u wel meendt te behelpen.* Neemt dit *Doodt-gereemte* by u op alle Mael-tijden ende Bruyloft-Feesten, ende *leert met de Egyptenaers daer uyt erkennen de broosheyt onses levens.* Vergunt my, door het selve, alle dagen tot u te seggen, geliick de Kamerlingh des Konincks *Philippi van Macedonien*, alle morgens tot siinen Heere riep:

Gedenckt dat ghy een mensche zijt!

Alle 'twelcke alsoo Christeliicken bedacht ende betracht ziinde, soo sullen wy, die't selve soecken te vol-trecken, gewisseliick *leeren bedencken dat wy sterven moeten, tot dat wy verstandigh worden:* welck verstandt voornameliick sal bestaen in een vroliicke verwachtinge ende verachtinge van de *doode Doodt*, om nae deselve het *levende Leven* te bekomen. 'twelck wenscht ende biddet

V. E. E. *ziel-geneygde*

ANDRIES DVIRCANT.

Loosduynen, den 10. October, 1633.

DOODT-

DOODT-SANGH',
driederley.

I.
Doodt-Schrick.

De doodt der Sondaren is d'aller-quaetste, Psal. 34. Alle menschen zijn Sondaers. Rom. Ergo, aller menschen doot quaet ende schrickelijck.

STEMME: Soo't begint.

I.

Blyschap van my vliedt,
Droefheydt komt my nader,
Nu miin oogh aen-siet
't Graff van miinen Vader: 1.
Schoon het was een Man
Kloeck en fris van leden,
Daer was in noch an
Om de Doodt t'ontreden; 2.
Maer wierdt wegh geruckt,
En in't graff gedruckt
Als een groen' ontiidigh freuyt: 3.
Daer siin vleys en bloedt
Zijn en bliiven moet
Voor de wormē tot eē beuyt, 4.
Dies, soo'k sijn doode Iaren
Oyt over-denck, de hairen
Rijsen my schier over-end:
Om dat hy, nu bekloven,
Vermijtert en verstoven
Leydt geheel en al ontkendt. 5.

1. Mijn kindt, wanneer een sterft, soo beweent hem, ende klaegt of u groot leet geschiet ware. Exempel Gen. 50. 10. ende elders.

I. Cats.

2. Daer is geē Vorst, geen hooge Macht,
Daer is geen Slaeff soo kleyn geacht,
Daer is geen Huysman op het landt,
Geen Visscher aende dorre strandt,
Geen Krijgs-man die den degen voert,
Geen Kramer die op winste loert,
Geen mensche wie het wesen mach,
Die oyt of Son of Mane sach:
Geen man, geen maegt, geen echte wijff,
Of dit en past op haer bedrijff:
Mijn Ziel! hoe zijt ghy niet beschroomt
De Tijdt die gaet, de Doodt die koomt.

3. Spreeck-w: De Doodt gheen Almanach. Daeromme schrijven de Philosophen wel te recht:

Nihil habemus de tēpore nisi Nunc.

Wy en hebben vanden Tijdt niet als het tegenwoordige NU. Mol. Pflacher. Pr. 6.

Eccl. 10. 13.

4. Wanneer een mensche doodt is, soo eten hem de slangen ende wormen.

Chrys.

5. Laet ons na de Graven trecken, wijst my dijn Vader, thoont my dijne Huysvrouwe: Waer is hy die purpur droegh? Ick en sie niet dan stinckende beenderen ende wormen.

II.

SYR. 38. 23.

6. Dencket aen hem, gelijck als hy gestorven is, ſoo moet ghy oock ſterven: gisterē was het aen my, heden is't aen dy.

MARCVS AVRELIVS.

7. Aengeſien dat de gedierten ſchromen voor't ſterven, dewelcke niet en vreſen hier namaels teghen de pijnen te vechten, noch en hopen met de Goden te verblijden: hoe veel te meer, wy, die in twijffel zijn, of ons de helſche verwoetheyt door haer pijnigen van een ſal ſcheuren, of dat ons de Goden by een ſullen verſamelen in vreugden.

THEODOSIVS

plachte te ſeggen: Wat zijt ghy geweeſt? Wat zijt gy? wat ſult gy werdē? 'twelck te Romen aldus op een ſarck beantwoordt ſtaet:

Prius ſperma fætidum,
Vixi domus ſtercorum,
Denatus eſca vermium.

Eerſt was ick ſtinckend' zaet/
Daer naer een ſtront-huys/
Doodt zijnde/ der wormen-aes.

Vid. Nath. Cythr. in't Reys-gelt

Hillel.

Die veel vleys heeft, heeft veel ſpijſe voor de wormen.

SYR. 18. 22.

Denckt aē het eynde, en vergeet dies niet; want daer en is geen weder-komen.

ALDEG. *inde Lof-z:*

Die een-mael neer-ſinckt inden put,
En wacht niet meer op 'sHeeren Schut.

III.

Hy argumenteert van een meerder tot een minder: ſiet d'eerſte acht regulen

9. Op het woordt MORS;

Mordens omnia Roſtro ſuo.

ende

Mutans omnes res ſepultas.

Dat is:

Bijtende alles met ſijn beck. ende veranderende alle dingen die begraven zijn.

Vide Heydfeld.

II.

En, te meer, om dat
Ick oock moet daer hy is, 6.
Soo's my 'therte mat,
Met al wat in my is'
'Kvoele ſchrick op ſchrick
Door de leden ſwerven,
En elck oogen-blick
Nieuwe vrees van ſterven. 7.
Ach! dat alle vleys
Henen moet een reys
Daer het lijck in ſlijck verkeert!
Ach! dat yder een
Moet met lijff en le'en
Vande pieren zijn verteert. 8.
En, bleef noch daer vertrouwen
Van't licht weer aen te ſchouwen
O! daer waer noch wat verſoets.
Maer, vele valter neder,
En niemant komter weder
Die van't Graff vertelt yet goeds.

III.

Want, dewijl de Doodt
Levend' oyt verſlonde
Yder een, hoe groot
En hoe ſterck s'hem vonde; 9.
Hoe veel lichter dan
Sal ſy't onder-houwen
d'Aerde vanden man,
d'Aſſche van de vrouwen!
Wat's een lijck ontleemt?
Wat's een dorr' gereemt'
Tegē's Doods geſpannē boog? 10.

Die sy een-mael velt
Blijft in haer gewelt,
Daer en helpt noch wensch, noch oogh, 11.
Ach droeve droevigheden!
Ach moort van alle leden!
Waerom zijn wy oyt geteelt?
Dewijl ons d'ongelucken
Gestadigh t'onder-drucken,
En Natuer ons self mis-deelt! 12.

IIII.

Waerom noch verheugt
Droev' Ellendelingen! 13.
Nu ghy niet meugt
Doodt noch graff ontspringen?
Ick voor my, ick voel
Door mijn gantsche leven
*N*iet dan een gewoel
Van verdrietigh beven. 14.
Sie'k mijn voeten gaen,
Sie'k mijn handen aen,
Denck ick op mijn fier gesicht,
Segh ick wat ick ben,
Roem ick wat ick ken,
Brengh ick lijf en le'en in't licht:
*H*elaes! de gulle tranen
Die maken d'oogen kranen
En al d'innighe en vol noods, 15.
En dwingen my te reden
Wat zijn mijn fraeyigheden
Anders dã eẽ proy des doots! 16.

10. Siet SYR. 17. 29.

M. AURELIUS.

11. Ay my ellendigh mensche! ick, die nu gewapent ben met de bare, sal moeten vechten tegens de Doodt: Ick nu geheel naeckt van't leven, sal moeten sinckẽ in't nederste van't Graff: Nu sal ick moeten gaen in't perck, daer ick tegens geen Stieren stormen, maer vande wormẽ op-gegeten sal worden. En, als't al ghe-seyt is, soo bevinde ick my, van daer ick niet en mach ontloopen: en is't dat ick hope, soo is mijn hope het sterven.

I. HEYDFELDIUS.

12. De reyse na de Doodt is ellendigh is't dat wy die vresen. Ende, wat is doch al des Menschen leven, anders, dan een Wandelingh nae de Doodt?

MENANDER.

13. Het Leven ende d'Ellende zijn tweelingen ofte kinderẽ van eener dracht.

14. De vreese van dit aerdsche ende verganckelijcke leven te latẽ, is een groote Ellendigheyt, geẽ genoeghelijck, maer een jammerlijck leven, ja eenẽ pijn-bank der zielen. vide in VITA SENECÆ.

15. Hoe kloecker, stercker, schoonder ende gesonder, hoe vervaerder voor de Doodt; tot bewijs dese vertellinge:
Daer was een Soldaet onder de Krijghs-lieden Antigonis, dewelcke eenighe verborgene kranckheyt hebbende, stout, en in alle bataillen en perijckelẽ onvertsaegt was: Maer, van deselve sieckte, door sijne goede diensten, met hulpe vanden Koning en derselver Medecijns, genesen zijnde, is bloode, en in alle schermutseringhen seer vreesachtigh geworden: Dẽ Koningh, hem vragende na d'oorsake, soo seyd' hy: dat de groote wel-daet die sijne Majesteyt hẽ bewesen hadde, daer van alleene d'oorsake was, dewijle het leven, dat hem van te vooren door de krankheyt, verdrietigh was, nu door de ghesondtheyt, lieffelijck ende aengenaem geworden was.

V.

EZECHIEL 37. 12.

17. Onſe beenders zijn verdort, onſe hoope is verloorē, en het is met ons uyt.

BARTAS.

18. Want nae den val de menſch ellendigh vinden konde
Noch dier, noch plant of kruyt, noch eenigh boſch in 't ronde,
Geen bergh, geen dal, geen zee, geen haven kleyn of groot,
Dat niet in 'tvoorhooft droeg het vonnis van de Doodt.

AUGUSTINUS.

19. Heere Godt ick moet bekennen dat ick ben 1. CADAVER PUTRIDUM, Een ſtinckend' aes. 2. ESCA VERMIUM, Een ſpijſe der wormen. 3. VAS FOETIDUM, Een vuyl-rieckend' vat. En, dat ten leſten, nae mijn doodt, mijn lichaem ſal worden 1. VAS STERQUILINII, een vat vol drecks en onreynigheyts. 2. CONCHA PUTREDINIS, een ſlecke der vuyligheyt en verrottinge. 3. PLENUS FOETORE & HORRORE, vol geſtancks ende af-gruwelijcken gereucks. P. FLACH.

V.

Dat noch niet alleen,
Maer oock nae mijn ſterven
Sie'k mijn Riff daer heen
Aen veel ſtucken ſwerven. 17.
Hier het beckeneel,
Daer de tonge-dwingers,
Gints de halve keel
Elders drie vier vingers:
Hier het rugge-been,
Daer een bloote ſcheen,
Ginds het voorhooft uyt-gevret,
Hier de mondt ont-tandt,
Daer een erm ont-handt,
Ginds het hair noch klam en vet.
Jae 'tKerck-Hoff ſal noch pronkē
Met mijn gebeent' en ſchoncken,
Die 't verderven over-liet; 18.
Dat elck den aeſſem kroppen,
En mondt en neus ſal ſtoppen
Die mijn over-blijfſels ſiet. 19.

VI.

SYR. 41. 1.

20. O Doodt! hoe bitter zijt ghy, wanneer een menſche aen u denckt, die goede dagen ende genoegh heeft.

M. AURELIUS.

Het en heeft geen gelijckeniſſe in het leven, vande Doodt te verhalen; by datter is, in het ſterven, den Doot te gevoelē.

21. En is u niet kennelijck (ſeyde Panucius tot den Keyſer van Romē) doe ghy uyt uwes Moeders lichaem voortquaemt, om den aerd-bodem te beheerſchen, dat, op ſtaende voet, de Doodt ſnellijck uyt het Graff vloog, in vervolg van u leven?

VI.

Ramp van alle ramp! 20.
Kreegh ick daerom 'tleven,
Om aen Doodt en ſchamp
Alles we'er te geven?
Bange voedſter (ach!)
Die met wee my baerde,
Siet! uw' blijden dagh
My te recht beſwaerde. 21.
Dies, hoe ſoo veel ſmart,
Om my, onder 'thart
Oyt ſoo duldigh uyt-geſtaen?

Daer

Daer het vleys en bloedt,
In u eerst gevoedt,
In het graff weer moet vergaen?
Veel beter waer mijn leven
Vergaen en wegh-gebleven
In de moeder, sonder schijn,
Dan nu soo menigwerven
In vrees en angst te sterven,
En noch sterffelijck te zijn. 22.

22. Twee onder d'oude Philosophen aen-merckende dat de kleyne kinderen al schreyende in de werelt quamen, ende d'oude al suchtēde daer wederomme uyt gingen: Seyden, d'Eene, Dat Godt lief heeft die gene die hy in hare kintsheydt uyt deser werelt neemt, d'Ander, Dat het goet waer nimmermeer gebooren te werden; Want

Ons eerste met geschrey, ons leste met beweenen,
Soo gaet ons hier te zijn, als noyt geweest daer heenen.

VII.

Legh ick 'savonds neer
Om in slaep te wesen,
d'Angst die doet my seer
Door de Doodt te vresen!
Ben ick oyt alleen
Ergens by my selven,
Daer zijn geen soo kleen
Die geen graff en delven.
Kom ick 'snachts op straet,
Ben ick 'savonds laet
Eenigh, en alleene thuys:
Yder oogenblick
Voedt een nieuwe schrick
Dat de Doot klopt aē mijn huys.
Iae, waer dat ick my wende
De vreese geeft Ellende, 23.)
Vā een grooter vrees na dees:
Om dat ick weet te moeten,
En 'tmoeten niet te boeten,
Sōder 'tgene dat ick vrees. 24)

VII.

SYR. 40. 1.

Het is een ellendigh jammerlijck dinck, met aller menschen leven, van moeders lijve aen, tot dat sy in d'aerde begraven worden, die onser aller moeder is. 2. Daer is altijdt sorge, vreese, hoope, ende ten lesten de Doodt. 3. Soo wel by dien die in hoogher eere sit, als by den allerkleynsten op aerden. 4. Daer is altijds toorne, zeloersheyt, tegen-spoet, onvrede, ende vare des doods, nijdt ende twist, ende wanneer een des nachts op sijn bedde rusten sal, soo vallen een menigerley gedachten in. 5 Wanneer hy schoon een weynigh rustet, soo en is het doch niets, want hy verschrickt in sijnē droom gelijck of hy de vyanden saghe komen. 6. Sulcks over-komt alle den vleysche, beyde den Menschen ende Vee; maer den Godloosen seven-mael meer.

23. Daeromme seyde Cain oock: Wie my vindt die sal my doodt-slaen.

HENR. V. CÆS.

24. *Mortem optare malum, timere peius.*

Ellendigh zijn de menschen
Die de Doodt maer wenschen;
Maer ellendiger in wesen
Die deselve vresen.

Tot Besluyt van dit onse eerste Stuck/neemt noch eenige woorden van diergelijcke stoffe.

CAMPH. 's Menschen sterven in sich selven
In te sien als goedt,
Is de wijsheyt gaen bedelven
In een wijs gemoedt:
Wt eygen aert geest doodt
Heyl noch lusts gewin,
Haer standt van alles bloot
Heeft niet saligs in.

d'Aen-merckinge van dese ende diergelijcke Stuck-woorden/heeft velen in het gemoedt als wegh-geruckt/soo dat sy (niet tegenstaende dat sy nochtans Christenen waren) door-gevloept zijn tot het deur-slaen van dese ende dierghelijcke twijffel-suchten:

Drie dingen, hier op aerd', beswaren mijn gemoedt:
Het eerst' is, dat ick weet dat ick eens sterven moet.
Het tweede dat beswaert my noch al vry wat meer:
Om dat ick niet en weet, noch hoe, noch oock wanneer.
Het derde doch beswaert my'therte boven al,
Om dat ick niet en weet waer dat ick varen sal.

En (helaes!) uyt soodanige woorden komt dan wederomme voort/ dat niet te vergeefs/noch buyten de waerheyt geseyt wort:

Emblema meum 54.

Wat is de domme mensch? hy vreest, en schrickt te sterven,
Hy schreydt, hy huylt, hy krimpt in d'aerden te bederven;
Hy sucht, en schaemt sich niet te komen tot de Stem:
Liet Godt de werelt my, ick liet den Hemel hem.

Ofte/soo den geleerden Poeet de Brune ergens geseyt heeft

Elck een schijnt af-gericht om touw en bot te geven
Aen't schuymigh vleysch-gedrijf: elck een die schijnt te leven
Op dat hy leven sou vol lusten sonder meer,
En laten, sonder nijdt, den Hemel aen de Heer.

Ellendige Ellendelingen! want/ soo geleerdelijck nae-gelaten heeft den Oudt-vader

Augustinus.

Leest en her-leest alle Schriften/ en ghy en sult niet af-grijselijcker vinden / dan dat de mensche leeft in sulcken standt/ in den welcken hy niet en derff sterven. Ende tot besluyt:

Chrysostomus.

Die de Doodt al te seer vreest/ en heeft geen hope/ dat hy nae deselve leven sal.

Heden vvy, morgen sy.

DOODT-SCHRICK,
uyt d'onſterf-bereyde
HISKIA.

AEN-LEYDINGE.

EZECHIAS (meer-maels HISKIA genaemt) Koningh in Juda, den Gods-dienſt her-ſtelt ende verbetert hebbende, en, daer door, als in den haet des Duyvels gekomen zijnde, is niet alleene van den Godlooſen Senacherib, Koningh in Aßyrien, belegert, maer (nulla calamitas ſolâ, *geen ongeluck alleen) ontrent deſelve tijdt, oock in een groote kranckheyt gevallen, in dewelcke, Godt hem, boven dien, door den Prophete Eſaiam (cap.38.) doet aen-ſeggen: Beſchickt u huys, want ghy ſult ſterven, ende niet leven. waer over den Koningh alſo verſlagen, wee-moedig ende verſchrickt is, dat hy niet en doet dan weenen ende huylen, voornamelijck (ſoo Ioſephus den Hiſtory-ſchrijver der Joden getuygt) om dat hy geene kinderen, nochte erf-genamen en hadde, ende, dat hy verklaerde wel geruſt te zijn om te ſterven, ſoo Godt hem noch ſoo lange wilde laten leven, dat hy eenen Sone gewonnen hadde, die hem in het Rijcke mochte volgẽ: waerom hem oock van Godt noch vijfthien jarẽ levens belooft, en door een treffelijck mirakel beveſtigt is. Wy hebben deſe geſchiedeniſſe kor-*

telijcken hier verhaelt, op dat den Leser soude sien, dat allen Creaturen niet soo gemeen en is, als te schricken ende te tsitteren op d'eerste in-vallende roeringen van te moeten sterven. Edoch, den eenen dus, den anderen soo. Onsen Saligh-maecker selver en is hier van niet t'eene-malen vry ghevveest; maer, Hy heeft sijn VVaerom gehadt: Namentlijck, Om dat hy alle Geloovigen, met het draghen aller svvackheydt, van het VVaerom der selver schrick moeste verlossen.

Leest, beminde Leser, alles tot verbeteringe, ende vertrout met Cypriano: Dat, die de Doodt een-mael over-vvonnen heeft voor ons, deselve noch sal overvvinnen in ons.

IN-LEYDINGE.

Een harte neer-gedruckt van over-tuygde sonden,
Waer in noch waer berouw, noch boet en wert bevonden,
Dat tsittert voor de Doodt en leste dieve-nacht,
Om dattet met het graff een tweede doodt verwacht.
Een harte, door-gesult van hoop, en van vertrouwen,
En dat op sijnen Val stracks heeft een waer berouwen,
Dat schrickt niet voor de Doodt, oft Godes geest, en seydt,
Dat aen hem niet en sterft dan moeyt' en arrebeydt.
Voor waer! een groot verschil: waer van alleen 'tBedencken
De redelijcke ziel kan redden off verdrencken
Na dat den boesem is: Na 'toordeel des Gemoeds,
Dat licht een help-zeel is tot alles quaeds off goeds.

Tot

Tot alles quaets, wanneer de mensche soo vervallen,
Noch boete, noch vertrouw, en voedt, noch voelt met allen,
Maer wanhoopt aen de gonst die Godt den sulcken sweert
Wanneer hy sich, door hem, tot hem in hem bekeert.
Tot alles goets, wanneer de mensche soo gelegen
De voeten Christi houdt: en aen-houdt te bewegen
Tot God'lijck mede-doogh dat Broederlijck gemoedt
Dat anders niet en wenscht, en lievers niet en doet.
Dees laetste stervens-angst, die oyt gedy' ten besten,
En waer door Godt in ons sijn goetheydt vint te vesten:
Vergun my (Leser) hier te plaetsen, tot een schrick,
Die vrees en boete werckt voor 'tuyterst' oogenblick
Godt, die d'Assyrier Phul, met al sijn Onderdanen,
Door Jonam dreygen liet, en dreygende, vermanen
Tot ware boet en deught? die seynd' gelijcke Tolck
Tot Hiskiam de Prins van sijn verkoren Volck:
Want, soo de stemme was tot d'arge Niniviten
Noch veertigh dagen maer, en Godt sal u verrijten,
Versling'ren en verdoen: (niet dat hy dat begeert,
Maer in het tegen-deel dat yder sich bekeert)
Soo spreeckt Godt oock alhier: Hiskia, ghy moet sterven;
Beschickt, bereydt u huys. (niet, om hem te verderven;
Maer op dat hy daer door tot wijsheyt wierdt gebracht
En Godes wonder werck, en goedigheyt gedacht)
En, schoon hy van te voor te bedd' was neer-geslagen,
En had aen een geswel veel pijn en smert gedragen,
Nochtans soo wenscht hy noch na d'een een and'ren dagh,
En hoopt noch op de baet die niemant in hem sagh·
Hoe kranck sijn lichaem is, noch vreest hy te verlaten,
Hoe vol ellendigheyt, noch durft hy 'teynde haten,
Wat pijne dat hem treft, en rust, en lust vermoort,
't Is veel, maer niet soo veel als wel dit groote Woort·
Beschick doch (seght den Heer) beschick u aller wegen,
Beschick Ezechia, beschick u huys te degen,
Beschick, bereydt u stracks; want siet de bleecke Doodt
Staet voor u Bedd' gereedt en ooght op u de schoot·
V kloen is af-gerolt, u draet aen stuck gebeten,
U Roll' is uyt-gespeelt, u tijdt des tijts versleten,
U hier te zijn van hier, u schaduw' wegh-gevlucht,
U wesen onder d'aerd', u wenschen inde lucht.

Bedenck

Bedenck u saligh knecht: bedenck u uwer selven,
Het graf dat gaept u aen, en dreygt u te bedelven,
Om 'tnietigh onderscheyt van Prins en Bedelaer
Noch heden voor het volck te stellen op de Baer.
Bedenck wat dat ghy waert, en zijt, en staet te werden!
En, of oyt aerden pot kan tegen kop'ren herden
Als't op een stooten komt: Bereydt u arme Knecht!
De Doodt die komt en doet gelijck ick hebb' geseght.

Hiskiæ verschrickinge en weemoedigheyt.

HISKIA, met de Ziel, hier door ter neer-geslagen,
Die keert sich na de wandt, met weenen en met klagen,
Schreyt bitterlijck en droef, en maeckt sijn siecke Bedd'
Een treurens-leger-plaets, een suchtens warre-net.
Hy huylt, maer doch tot Godt' hy kermt, doch onder-tusschen
Met eenigsins, soo't schijnt, sijn eygen handt te kussen;
Want, (segt hy) ah! helaes! nu sterven? nu? ô Heer!
Nu'k als her-koestert hebb' u Gods-dienst, en u Eer?
Gedenck, ô Godt! gedenck, hoe dat ick dese dagen
Gesocht heb uwe Wet, gedaen heb u behagen,
Gedenckt dat ongeveynst, en met een reyn gemoedt,
Mijn hart u heeft gedient, geöffert, en gegroet.
Dit segt hy, en nochtans, sijn wisse binnen-heden
En zijn, door dese deugt, noch niet gestelt te vreden'
Maer, nadien dat hy vast en ongetwijffelt voelt
Dat in sijn boesem vry noch d'onvolmaecktheyt woelt,
En dat, die hem belet de Doodt, getroost, te wachten,
Soo wellt hy vorder heen in angst en nare klachten,
En vloeyt tot tranen wegh. Gewis den roem is niet;
Maer 'tis de goetheyds Gods, die moedt geeft in't verdriet.
Hoe dat hy heeft geleeft in Godes Wet en wegen,
Hoe dat hy, als hy was, tot Gode was genegen;
Ey siet! de droeve Doot die maeckt hem gantsch verschrickt
Om dat hy noch sijn Huys niet recht en heeft beschickt.
Daer hapert altijdt wat! Hy hadd' veel Offerhanden,
Veel reuck en offer-werck tot Godes eer doen branden,
Hy hadde Godt gedient na d'in-gestelde Wet,
En waende wensch en wil, maer 'tis een droevigh Bedt'
Jae 'tis de felle Doodt. De haest'ge schaed' en voordeel
Bederft gedult en danck, en van die beyde 'toordeel:
Ellendigh Wereldling! die op geen doodt en past,
En aller-onvoorsienst wert van deselv' verrast.

E doch

d'Oorsake. E doch, de vrome Vorst die schijnt in allen desen
Met vry wat anders noch bekommert hier te wesen;
De jonckheyt doet hem seer: en noch meer, dat hy leeft,
En Kindt noch Erfgenaem hem nae te laten heeft.
Het Rijck, dat weet hy wel, sal nae sijn doodt vervallen
Aen 'twispeltuyrigh volck, dat licht'lijck geen van allen
Tot Koningh doogen sal, dan die de Wetten kreuckt,
En Godt, en Goden maeckt, nae dat het d'ooren jeuckt.
En, soo hem dit alleen is d'oorsaeck van sijn treuren,
Soo is in sijn verdriet een groote vreugt te speuren;
Want die het leven wenscht tot Godes dienst en eer,
En sterft noyt of hy leeft, en leeft noyt of den Heer.
Dan 'tzy hoe dat het is, gelijck hy met veel bevens,
Veel suchtens en geweens, Godt bidt om noch wat levens,
Soo heeft hem oock niet min den Heer genomen aen,
En tot sijn voor'ge tijdt noch vijfthien jaer gedaen,
Iae 'tselve vast gemaeckt door 'twonderlijcke teken
Van dat de vlugge Son hem eerslingh is geweken!
Gewis! de goede Godt gaet in sijn woorden rondt,
En stamelt Vaderlijck sijn kinders nae de mondt.
Maer, op dat wy verstaen, hoe groot, en wat sijn vresen,
Sijn droefheyt, angst, en schrick is voor de Doodt gewesen,
(En daer in, dat oock self dees swackheyt vromen treft)
Soo sullen wy besien 'tLiedt dat hy Godt op-heft.
Hy dan, van Godt den Heer geslagen en verbonden,
Gewondt, en wederom genesen van sijn wonden,
En, wonderlijck daer in versekert en gesterckt,
Singt dese Lof-Sangh op, die nut is aen-gemerckt:

Des Konings Lof Sangh.

Ick sprack (soo bersted' uyt mijn in-gekropten moede)
Ick moet, bereydt of niet; de Doodt treft d'Onverhoede.
Ick moet, ah! leste tijdt! ah! langer levens sin!
Iae 'kmoet ten Grave ne'er, ter Hellen-Poorten in!
Ick sprack (soo brack my uyt de stem en klem der zielen)
Nu is't met my gedaen! nu, nu ick sie verntelen
Dees sterffelijcke Romp! nu is't met my gedaen
Mijn Godt en Heer te sien, en oyt te roepen aen!

Adieu gewenschte Landt der levendige menschen!
Adieu gesonde le'en, besitters mijner wenschen!
Genieters van het geen' dat my nu wert ontruckt,
Betreders van het geen' daer'k onder word' gedruckt.
'Ken moet, 'ken mach niet meer, noch oogh, noch harte geven
Tot u, die noch alhier houdt tijdt en plaets te leven;
Want siet! mijn dagen zijn gescheurt en uyt-geput,
En van my wegh-geruckt gelijck een Harders Hut!
Gelijck een Wever, zijnd' in't midden van sijn woelen,
Den draet aen stucken smackt; soo moet ick oock gevoelen
Dat my het leven wert in't beste van mijn kracht
Ontrocken, en subijt ten grave wegh gebracht.
Gelijck de gierigaerts het arme volck uyt-putten,
Soo suygt my Godt het mergh uyt Stallen en uyt Stutten,
Mijn schinckels buygt hy deur! mijn beenen vouwt hy, ach!
Mijn avondt stort hy neer op't midden vanden dagh. !
Dies, maer van verr' gegroet, dagh-scheem'ring van mijn leven
Nu midden op het steyl de Son my wil begeven;
Adieu gewenschte Tijdt, verloren voor't besit,
'Ken kan doch anders niet, hoe anders dat ick bidd'.
Ick peep gelijck een Kraen, benart en naer benepen,
En hebb' de Swaluw droeff en schreyend' nae gepepen;
Ick kirde met de Duyff, als op en in benart,
Met smarten op het lijff, met angsten in het hart.
Maer, ah! ten was al niet. Mijn leden die besweken,
Mijn oogen vielen in, 'tgesicht begon te breken,
De vensters loken toe, de mont die viel in't slot,
Ick riep, ick lijde noodt, ick lijde noodt mijn Godt!
Ick worde wegh geruckt! Ah! aller-Zielen achter
Versoet dit bitter-suyr, en maeckt dit lijden sachter!
Redd', redd' my Heer by tijds; ick word' aen stuck gescheurt.
Maer ah! helaes! 'twas al, 'twas al om niet getreurt.
Wat sal ick seggen meer? en hoe noch wil ick spreken?
Het gaet my even-eens, en'tis my noch gebleken,

Gelijck my Godt voor-sey', de droefheyt sleept my na,
Den angst en nare schrick die volgt my waer ick gae.
Ten rechten sal ick oyt en all' mijn leven dagen
Voor Godes grimmigheyt ontsetten en vertsagen,
Want sijne roeden zijn my door en door gegaen:
En noch, wat d' Heere doet, dat is al wel gedaen.
Gewis, geduchte Godt, de kracht in ons gegeven,
En is in't minste niet waer door wy kunnen leven,
Uw' goetheyt is't alleen, u geest, en anders niet
Dat oyt den mensch hier is gelijckmen hem hier siet.
Wy, wy zijn gras en hooy, die met een windt verslenssen,
Wy, wy zijn aerd' en stoff en swacke broose menschen,
Dat zijn wy, en niet meer: gelijck u gonst bewees
Wanneer ick als ontsliep, en wederom verrees.
Mijn Ziel die was te bangh om sonder troost te leven;
Doch, ghy hebt, uyt genae, my uwen troost gegeven:
Het gingh u aen het hart, 'tgeen my het hart verslond',
Dies hebt ghy mijns ontfermt, soo dat ick ben gesondt.
Mijn sonden, die met recht, van allen d' oorsaeck waren,
En wel verdienden dat ick 't onder waer gevaren,
Die hebt ghy achter u te rugge wegh gesmackt,
En, met die mijn verderff den prickel af-gekrackt.
Ja doch, de bijst're Hell' en sal u nimmer prijsen,
De bleecke Doodt en sal u nimmer eer bewijsen,
En die daer onder oyt ten kuyle varen, siet!
Die wachten noch op u, noch uwe waerheyt niet;
S'en weten van geen loff u goetheyt op te singen,
S'en hopen noch op troost, noch vrolijck weder-springen,
De Doodt maeckt alles doodt: al is u Woordt gewis,
Wie doch vertrouwter op van die begraven is?
Alleen, ja die alleen, die zijn, en zijnde leven,
Die loven u (ô Godt!) die zijn het die u geven
Den loff die ghy verdient: die zijn't met my, ô Heer!
Die alle-sins verbre'en u Goedheyt en u Eer.

Geluckigh zijn de geen' die haren Vader houden,
En volgens uwen loff ontfangen vanden Ouden;
Want siet! ons' halve tijdt gaet met de kindsheyt door,
En met de kindsheyt licht' u waerde Loff te loor.
Maer soo ghy ons hier laet tot Vaderlijcke jaren,
Die door d'onkindsche tijdt licht beter zijn ervaren,
Die prenten inde Jeugdt, en doen haer kinders kondt,
Wat goedt ghy aen haer deed', wat gonst ghy tot haer sond':
Dies Heere, laet u doch noch vorder hier behagen
V Knecht te recken uyt sijn Iaren, en sijn Dagen,
Dewijl ick niet en kan u dancken in het stoff,
Maer hier, soo langh ick leeff, sal roemen uwen Loff.

Des Dichters besluyt.

Dus verr' den Koningh selff, en 'tgeen wy van hem lesen,
Twelck alles 'tonser nut en leeringh is gewesen;
'Twelck alles soo van ons onthouden werden moet,
Dat wy daer door in vrees' en hope zijn vergoed't.
Godt heeft hem sijnen wensch genadelijck vergolden,
En, wel een wijl' geborgt, maer doch niet quijt gescholden!
Dies laet ons leeren oyt verwachten desen dagh,
Die, schoon sy wat vertoeft, ons waerschout met de slagh.
'Tis waer, de ziel en 'tvleysch, als man en wijf te samen,
Als een, en noyt verdeelt nae dat sy t'samen quamen,
Die valt dit scheyden hardt, „ De Ziel die is beswaerdt
„ Om dat sy 'tlichaem laet den wormen onder d'aerd':
„ Het Lichaem is t'onvreen, om dat het moet vervallen,
„ Verrotten, en alleen vergaen tot niet-met-allen,
„ En, dat haer lieve Ziel, onsterffelijck, geraeckt
„ Ten Hemel, en ter plaets daer't alles is vol-maeckt.
„ 'Tis waer; geen stael, noch steen, ten sal in't breken knarssen,
„ En geen gemoedt soo vroom ten sal voor 'tsterven dwarssen,
Iae selff niet buytẽn re'en; maer, t'eenemael t'onpas,
Indien die tegenheyt oyt blijft gelijckse was.
Dat yemant, sonder hoop van't eeuwigh saligh leven
Niet aen de Doodt en denckt, of niet en doet dan beven,
Dat is niet ongerijmt; want sulck' een arme Ziel
En is de Doodt maer Schrick, schoon dat sy s'anders hiel;

Maer

Maer, dat een waer gemoedt gewent sich toe te passen
Te zijn van alle sond' in Christi bloedt gewassen,
Oyt schrickt en blijft verschrickt voor d'op-geleyde Doodt,
Is blijck van Ongelooff, of Vreese sonder noodt.
En doch, de Koningh self, waer van hier is gesproken,
En heeft, met wil en wensch, de Doodt hier niet ontdoken,
Wt wanhoop aen het Heyl; maer uyt een liefd' en merck·
Wt liefde tot het Rijck, en op-sien van Gods Kerck.
En, ach! of d'Hemel sagh dat in ons over-lijden
Ons geen bedroesder Schrick met schricken bleef bestrijden!
Ach (segh ick) of ons Godt ter uyren van het Graff
Of niet meer naaren angst, of niet min jaren gaff!

MARCUS AURELIUS.

Alle de moeyten des levens zijn lastigh / maer de benauwtheden des stervens zijn alder-hardste.

I. l'ESPINE.

De ghedachtenisse des Doods is velen menschen beswaerlijck / ende den meesten deele seer schrickelijck: ende dat meest/ om dat hen hare komste onverwacht is/ ende sy van de selve onversiens betrapt worden.

Eynde vande Doodt-Schrick.

II.

Doodt-Trooſt.

JOAN. 11. 25.

VVie in my gelooft (ſegt onſen Salighmaker) die ſal leven, al vvaer hy oock geſtorven. Ende ſoo vvie leeft, ende in my gelooft, die en ſal inder eeuvvigheyt niet ſterven.

SYR. 18. 24.

1. Dewijle dat de Doode nu in der ruſte leydt, ſo houdt oock op ſijns te gedenckẽ, (dat is, te beklaghen) ende trooſt u ſelven weder over hem, nademael ſijnen geeſt van hier geſcheyden is.

M. Aurelius.

2. Waer't ſake dat de menſchen geboren wierden om eeuwiglijck hier te leven, ſoo waer't niet min dan reden, dat wy weendé als ſy ſtorvẽ; maer aengeſien ſy ſekerlijck ende vaſt ter werelt komen om te ſterven, en na dit ſterven eerſt komen om te levẽ, ſo ſegh ick, dat wy behooren te beſchreyen, niet den genen die haeſtigh van hier ſcheyden, maer die lange hier blijven.

Siet oock 1. Teſſ. 4. 17.

Cythræus.

3. Wy en moeten niet alleenlijck dencken, dat onſe vrienden zijn van hier gegaẽ maer oock waer henen dat ſy zijn gegaen, namelijck, tot d'eeuwige Vreugdẽ-plaets.

STEMME: als vooren.

I.

Droefheyt van u vliedt, 1.
Blijſchap komt u nader,
Soo ghy recht door-ſiet
'tGraff van uwen Vader. 2.
Want ghy ſult verſtaen
(Blijft u wel-ſien duyren)
Dat hy heeft vol-daen
'tLijden der Natuyren;
Dat ſijn lichaem leydt
In geruſtigheyt, 3.
Vry van alle druck en kruys,
En de vroege Doodt 3.
Vroegh uyt angſt en noodt 4.
Hẽ weer heeft genomẽ thuys. 5

4. Al en waren hier namaels geen verwoetheden (ſegt ſeker Heydenſche Schrijver) die den booſen ſullen ſtraffen en pijnigen, noch Goden die den oprechten ſullen loonen, ſo behoorden wy wel getrooſt ende vroſijck te zijn over het ſterven van den onſen, alleen om dat wy haer uyt ſoo veele moeyten en benaeutheden verloſt ſien.

ECCL. 12. 12.

5. Hy keert weder tot ſijn eeuwigh Huys.

Schoon

Schoon dat hy leydt bekloven,
Verslingert en verstoven;
Aerde moet doch aerde zijn. 6.
Wat wilmen 'tvleys beweenen?
Wat treurt men om de beenen? A
Vleys en bloet en is maer schijn. 7

I I.

'tGeen men noemt dė mensch
Is in ons van binnen,
En bestaet in wensch,
Reden, Ziel, en Sinnen.
'tWterlijck en is
Maer een leeme wooningh,
En van ons, gewis
Maer een Beelds-vertooningh: 8.
Om ons, t'wijl wy zijn
In ons aerdschen schijn
Kenn' en onderscheydt te doen:
En, dat yder een
Na den aert der le'en
Sijns gelijcke soude voe'n.
Of nu dit Beelds-uytwendigh,
Sijn onderscheyds-Ellendigh 9.
We'er moet geven die het gaff;
Is dat om droeff te wesen?
Sal dat de mensch doen vresen
Die sijn graf dan geeft aen't Graf?
9.

6. Siet Genes. 3. 10. en elders.

Panucius.

A Aenghesien dat dit leven veroordeelt wort voor quaet, soo volght daer uyt, dat wy altesamē het sterven houden voor goet.

7. *Ons leven is een Droom,*
Een wolck, eē bloem, een stroom,
Een Wint, een schijn, een damp,
Een speel-kindt van de ramp;
Dies scheydter af met vreugt
Soo haest ghy kunt of meugt.

II.

C. Plin. Secund. l. 1.

8. Den natuyrelijcken Mensche wort van lijff ende ziele t'samen gevoegt, en vanden Hemelschen Philosophus nae 'tbeste deel een Mensche genaemt: namentlijck van 'tghemoedt en der zielen. Weshalven den uyterlijcken Mensche, maer een Beelt, Herbergh, deckšel ofte wooninge der zielen is, soo datmen billijcx de Ziel en niet het lichaem den Mensche behoorde te noemen. Daerom oock Anaxarchus met een ysere stamper in een Mortier te mortel ghestoten werdende, seyde tot den Beul, Stoot den balgh Anaxarchi, maer Anaxarchum en kunt ghy niet raken.

Siet oock Gen. 1. 26. 27. 2. 7. Coll. 3. 10.

Daeromme heeft M. Lutherus in sijn uyterste aldus gebeden: Mijnen Hemelschē Vader, al worde ick al uyt dit levē geruckt al moet ick nu al dit lichaem af-leggē, soo weet ick nochtans seecker ende gewis, dat ick inder eeuwigheyt met u sal blijven, en dat ick vā niemant uyt uwe handē sal kunnen geruckt werden. N. Cythræus.

9. De Griecken noemen het lichaem des menschen op hare tale met twee woorden, waer van het eene komt van een woort, 'twelck BINDEN betekent; en het ander, dat eē GRAF betekent: om ons te betoonen (hoe dat het lichaem oock ghestelt zy) dat het ons veel eer den doodt, dan het leven, slavernye als vryheyt voor oogen stelt. J. van DOORN. in't Tractaet vande vreese des Doods.

Schoon

III.

10. BAUDARTIUS verhaeldt uyt het leven der Vaderen, dat in Griecken-landt sekeren Oudt-Vader sijne Vrienden voor sijn sieck-bedde geropen, ende deselve om sijne benaeutheyt, lange sien schreyē hebbende, tot drie-malen toe gelachen heeft: ende gevraegt, waeromme? antwoorde, d'Eerste-mael heb ick ghelachen, Om dat ghy-lieden de Doodt vreest: de tweede-male, Om dat ghy-lieden niet bereydt zijt te sterven: ende ten derden-male, Om dat ick uyt d'Ellende in d'eeuwige Vreugdt verhuysende, van u lieden beschreyt worde, 'twelck geseyt hebbende, is over-ledē.

LEVIN. LEMNIUS.

11. 'tLichaē des menschen wert in d'aerde geleydt dat het vervalle, ende even het selfde werdt weder levendigh ghemaeckt. 'tLichaem werdt begraven als het veel en menigerley kranckheyt onderworpen zy, maer het sal weder op-staen met vreugde ende sonder eenigen mangel.

JOB. 19.25.

12. Ick sal met dese mijne huyt om-vanghen worden, en in mijnen vleysche Godt sien. Leest Ies. 26.19. Ezech.37. Dan.12.

13. Indien yemandt predickte, dat den mensche vanden mensche nae den doodt wederomme levendigh ghemaeckt soude werden: dat waer ongerijmt. Maer waerom luyt het vreemt, nu geseyt wert dat het Godt sal doen, die al kan wat hy wil. VIAT. ITIN. EXTR.

CHRYSOST.

15. Gelijck het metael niet verdorven en wort alsmen daer een beeldt uyt-giet, also ist oock met ons lichaem; De Doodt selfs en d'onsterflijkheyt wort verstoort door't af-sterven en verdervē des lichaems, maer de substantie ende de stoffe des lichaems blijft.

LACTANTIUS.

16. Aengesien dat dit tijdelijcke leven kort is, soo moet noodtsakelijck het gheluck en ongeluck kort wesen.

17. Leest Job. 13. 15.

18. Leest Apoc. 14.

III.

Schoon 't ellendigh waer
En met recht te vresen,
'tWaer een kleyne vaer
Om het korte wesen. 10.
Want dat ons de Doodt
Lijff en le'en verslingert,
'tIs maer voor een stoot: 11.
Streng' noyt lange dwingert;
'tVleys sal we'er by een,
'tVel daer over heen,
En de Ziel daer in versaemt. 12.
Godt, die 'tlichaem schiep,
En de geest we'er riep,
Recht almachtigh is genaemt.
Al wat de Graven scharen
Dat kan hy we'er vergaren: 13.
Ziel en lijff blijft in sijn handt.
'tGevoel mach ons begeven,
Maer d'oorsprongh van het leven
Die blijft eeuwig in sijn stant. 15

IV.

Waerom dan bedruckt
Kort' Ellendelingen? 16.
Nu gh' in't Graff gebuckt
Hoopt op beter dingen? 17.
Nu 'tmaer is een Rust
Nae 'tonrustigh woelen? 18.
O! voor my, my lust
Doodt en graff te koelen!

Want

Want ſie'k voet of hand',
Monde, lipp' of tandt,
Of dat oogh en ooren raeckt,
Neem' ick in bemerck
Wijsheyt, deugt, of werck,
Ah ! ten is maer onvolmaeckt. 20
Dies ſegh ick by my ſelven
Laet vry de Doodt my delven
Daer het mijn in ſal vergaen:
'tIs moeten eens te ſterven,
'tIs goet eens te verderven
Om volmaekt weer op te ſtaē. 21

V.

Legh ick 'tlichaem ne'er 22.
'kHeff de ziel naer boven.
Daer haer Godt den Heer
Plaetſt om hem te loven.
Is de Doodt verwoedt
Op al die ſoo vielen
Godt is dubbelt goet
Voor ſoo naeckte zielen. 23.
Stuyft mijn vleys en been
Ginds en herwaerts heen?
Moet het in en uyt het graff?
Is het Kerck-hofs padt
Met mijn breyn beſpadt?
Speelt de wint met my als kaff?
'tIs ſlijck van ſlijck genomen,
'tIs ſtoff van ſtoff gekomen
Yder om ſich ſelf te ſien. 24.
Wat's met verſleten kleeren
Als't lichaem is ter eeren?
„Beter, doet licht erger vliē. 25.

M. Aurelius.

20. Hoe toon-ſchijnigh en heerlijck dat onſe wercken zijn, ſoo hebbenſe noch evēwel een ſmaecksken van de quade aenklevigheyt onſes krancken vleyſſches. C.36.

M. Pflacher.

21. Ghelijck als eenen Pot-backer, wanneer hem het vat (dat hy uyt leem ofte potaerde maeckt) niet geluckē en wil, ſo ſlaet ende druckt hy't te ſamen in eenen klomp. Alſo, dewijle oock ons lichaem in dit leven gantſch mismaeckt ende ſondigh is: ſoo moet het ſelve ghebroken worden, dat wy ſterven, tot dat ten jonghſten daghe uyt het ſelve weder een heyligh ende gherecht lichaem gemaeckt worde. Predicatie XI.

V.

Iſocrates ad Demonicum.

22. De voorſienigheyt heeft beſloten dat alle menſchen moeten ſtervē; maer de Natuyre heeft den vromen alleenelick als eygen gegunt Eerlijck uyt dit leven te ſcheyden.

Den dagh onſer gheboorte wordt by de Griecken genaemt GENITHLIA, dat is in deſelve tale GENESIS TON ATHLON, en in onſe duytſche, Een Begin van arbeydt ende moeyte; Maer de Doodt heten ſy THANATOS, dat is ſo veel te ſeggen, na Themiſtes uytleggen, als, Daer boven tot Godt. Doornius van de vreeſe des doods.

Euthymus.

23. Door dien Jeſus ſijnen geeſt gegeven heeft inde handen ſijnes Vaders, ſoo heeft hy te wege gebracht, dat de zielen der rechtvaerdigen niet ter hellen en dalen, maer tot Godt op-klimmen, en van Gode ontfangen en aengenomen worden. Baudart.

24. By oude tijden vertoonden oude Suſters, die't eene been in't graff hadden, aldus der dooden-dans: ſeggende, Siet wat wy zijn! Dat ghy zijt zijn wy geweeſt, dat wy zijn ſult ghy werden. SPHINX. Hebben de Ouden dit met eenen Dans (die gemeenelick een gevaer van vrolijckheyt is) af-gebeelt, laet ons dan het ſelve oock met vrolickheyt aenſien, bedencken en ons ſelven toe-paſſen.

25. Siet Th. Beza, in't lijden Chriſti.

VI.

LACTANTIUS.

Het leven is te wenschen,op dat wy mogen uyt-richten, dat des levens waerdigh is.

27. PLATO danckte Godt menigmael voor dry dingẽ, I. Voor dat hy een Mensche gheboren was. II. Voor dat hy een Grieck was. en III. Voor dat hy Socratẽ ghehoort hadde. Laet ons dan veel meer Gode dancken: niet alleene oock, Eerst, om dat wy Menschen gheschaepen zijn; Maer oock ten tweeden, om dat wy Christenen geboren zijn, ende ten derden, voor dat wy den middel hebben om Christum te hooren, 'twelcke ons de hope geeft van eeuwiglijck de Wijsheyt en Heerlijckheyt Godes deelachtigh te wesen.

Cato Portius.

28. Ick en wil niet beweenen het arme ellendige leven deser Werelt, 'twelck van soo vele vrome en geleerde Mannen gedaẽ is. My en berouwt oock niet dat ick gheleeft hebbe, aengesien dat ick alsoo gheleeft hebbe, dat ick niet vervaert en ben te sterven.

Calvinus.

29. Als dit sal vast zijn (gelijck het vast, en te voren bewesen is) dat dit aerdsche leven een gave der Goddelicker Wel-dadigheyt is, om der welcker wille wy aen hem verbonden zijn, en behooren gedachtigh en danckbaer te wesen; Dan sullen wy bequamelijck af dalen om d'Ellendige conditie daer van te aenmercken: te weten, op dat wy van d'onmatighe begeerte deses levens, tot dewelcke wy van selfs door natuyre genegen zijn, ontwert en af-getrocken werden. in Institut.

VII.

Psal. XXXVII.

30. Uw' lust hebt inden Heer-
Soo krijgdy u begeer.

31. Leeft het leven der rechtveerdigen, en ghy en sult den Doodt der Godloosen niet hebben te vresen. Bevestigt hier u deel inde weder-op-standinge, ende de tweede doodt en sal u niet genaken. LANSB.

VI.

Vreugt van alle vreugt!
Dat wy zijn en leven;
En door boet en deugt
Gode toe-geschreyen.
Danck heb Voedster, dat
Ghy my hebt gedragen: 27.
Want uw' blyschap schatt'
Ick mijn' eerste dagen;
Dagen die my doen
Nae den Hemel spoe'n,
Als een her-geboren mensch, 28.
En door Christi bloedt
Hopen op het Goedt
Dat vol-komen is in wensch.
O! verr' is't dat ick soecke
Mijn Ouderen te vloecken
Om den sterffelijcken Dagh:
Neen, danck voor hare smerten
Wt mondt en grondt des herten,
Dat ick ben en stervẽ mach. 29.

VII.

Daerom dan, ô Mensch!
Gaet ghy, staet ghy, sit ghy,
Stelt u God' ten wensch, 30.
Waeckt ghy, slaept ghy, bidt ghy:
Soeck in hem uw' lust
Eeuwigh vast te maken
Soo sult ghy gerust
Bedd' en Graff genaken. 31.
Doodt is maer de Doodt
Soo ghy haer ontbloot

Van

Van het aen-getrocken Grijn. 32.
'tGraff sal anders niet
Soo ghy't wel door-siet
Dan een Bedt-sté voor u zijn. 33.
En, waer toe dan te vresen,
Dat anders niet kan wesen
Dien die sich in Gode vest? 34.
Dees' Doodt is goet te sterven·
Dit Leven goet te derven· 35.
Draegt maer goede sorg' voor't
lest. 36.

32. Als de Doodt tot ons komt so is hy altijds vermomt: daer door komt het, dat wy ten eerstē aensien (komende dit schrickelijck gesicht te sien) ons daer voor ontsetten, en 'tselve vlieden als een Bode uyt der Hellen; Maer soo wy, ons verstoutende, naerder wilden gaen, ende dat Mom-Aensicht eens op-heffen, soo souden wy daer-onder vindē het aengesichte van onse beste ende liefste vriendinne. l'ESPINE.

Phyleum.

33. Gelijck de Doot der Godsaligē, door de Doot Christi een slaep is geworden, alſo is oock haer Graff gheworden een Slaep-Kamer ofte Rust-Plaetse.

Augustinus.

34. Indien Godt de Ziel is van onse Ziele, soo en kunnen wy ymmers niet sterven dan door't scheyden van Hem ende ons.

35. De doodt der Godsaligen is allenthalven goet.

36. De hoedanigheyt des doods hangt aende hoedanigheyt des levens.

Tot vol doeninge van onse gestelde Doodt-Troost / leest oock dese by-gevoegde plaetsen:

ANAPAGOTAS seyde, (gelijck Valerius de Groote verhaelt) dat, wanneer het mogelijck ware alle de Ellenden der Werelt op eenen hoop te brengen, om daer naer yder sijn deel, dat is, elcx even veel daer van te geven, datter niemant zijn en soude, die niet liever de sijne wederomme hebben, als sijn deel van al den hoop nemen en soude. Aengesien dan, dat wy't niet alleen en zijn die onse Vrienden verliesen, en dat, soo wyer op letten willen, wy-lieden vinden sullen dieder veel qualijcker aen zijn als wy. Soo laet ons doch te vreden zijn met het gene Godt belieft, en geene onsterffelijcke Vrienden begeeren, daer andere lieden sterffelijcke hebben.

Die van LYCIEN hadden eertijds een Wet; dat, soo wie den doodt sijnes vriends ofte bloedt-verwands woude beschreyen, een vrouwen-kleedt soude aen-trecken, om te betoonen, dat sulcks meer den kleyn-moedigen ende den vrouw-luyden, als eenen manlijcken gemoede betaemde.

Die van ATHENEN plachten altoos hare Dooden, wanneer sy die begroeven, met den hoofde naer het Oosten te draeyen, ende niet nae den Westen, gevende voor reden: Dat inden Doodt ons Leven, Licht ende Dagh eerst aengaet.

Hoe eer gegaen, hoe eer gedaen.

uyt de wonderbare verloſſinge des Propheten

IONAE.

AEN-LEYDINGE.

Beminde Leſer, Naedemael vvy Chriſtenen de Ellendigſte der VVerelt vvaren, ſoo vvy in dit leven alleenelijck onſe hope op Chriſtum hadden (gelijck d'Apoſtel ſegt 1. Cor. 15. 19.) ſoo behooren vvy ons met allen moghelijcken vlijt van de beter-hope te voor-ſien, en met deſelve te vertrooſten. En, devvijle dan, dat het uytterſte van ſoodanige hope voornamelick beſtaet in de tvvee leſte Articulen onſes algemeynen Geloofs, vvaer van vvy, d'eerſte, namentlick d'Opſtandinge onſes vleeſches, als vvel de ſvvaerſte om te begrijpen, en de krachtigſte om ons te trooſten, in voorgaende handelinge, meeſt ghebruyckt hebben, ſoo ſullen vvy voort-gaen tot diergelijcke vordere Bedenckinge, en ſoecken (naer ons vermogen) de ſvvacke Ghelooveligen in deſen deele, door deſelve ſtoffe, andermael te bemoedigen. Hebben tot dien eynde voor-geſtelt de geſchiedeniſſe JONÆ; VVant geliick Paulus (1. Cor. 15. 33.) ons den ſelven Trooſt (namentlick d'Op-ſtan-

din-

dinge onses vleeschs) beduyt ende inbeelt doorde geliickenisse van 'tzaet dat eerst moet sterven sal't daer nae leven. Lactantius door het branden des eenigen Phœnix, uyt welckers also wederom den Eenigen Phœnix verweckt wort. Andere door het exempel des Leeuws die sijne jongen doodt ter werelt brengt, ende door siin brullen ende schreyen levendigh maeckt, (soo de Natuyr-kundigers te gelooven ziin) Andere wederomme anders, als daer van ontallicke beduydingen ziin. Alsoo heeft de Heere Christus, die na siin doodt op-geweckt soude werden als de Eerstelingh der gener die ontslapen ziin (1. Cor. 15. 20.) selver siine verrysenisse voor-bekrachtigt door de geschiedenisse van desen onsen Prophete: seggende Matth. 4. 10. Geliick Ionas was inden buyck des Walvischs drie daghen ende drie nachten, also sal de Soone des menschen wesen in het harte der aerden drie dagẽ en drie nachten.

Welcke gelijckenisse ende uyt-legginge wy ons noch vruchtbaerlijcker sullen toe-passen, als wy met den Apostel 2. Cor. 4. 11. weten, Dat hy die den Heere Iesum op-geweckt heeft, ons oock op-wecken sal door den selven, en setten daer den selven geseten is. Leest ende gebruyckt dan al'es ten besten, en voornamelijck alsoo, dat ghy met den Apostel (1. Pet. 1. 3.) meugt uyt-singen, Gelooft zy Godt ende de Vader onses Heerẽ Iesu Christi, die nae sijne groote barmhertigheyt ons weder-geboren heeft tot een levende hope, door d'Opstandinge Iesu Christi vanden Dooden,

Den grooten *Al-Beſchick*, die Son, en Maen, en Sterren,
Die tijden, wint, en weer ten onweer weet te werren,
Dat Aerde, Zee, en Lucht ſich toorniglijck vermengt,
En niet dan ſchrick en vrees in menſch' en beeſten brengt.
Die d'*Oceaen* de Son in't aenſicht geeft te ſpuwen,
En d'ongetoomd' *AEool'* de wolcken wegh te duwen:
Den vreemden donder-loop, den ſnellen blixem-brant
Tot ſlaeff-verknechte ßóón in ſijnen Wagen ſpant;
Die 'tgrootſte datmen vreeſt, en 'tkleynſte datmen achtlooſt
Met eene wenck beGoodt, met eene ſtemme machtlooſt.
Die 'tuyter-Ooſt door-ſtraelt, en 'tachter-Weſt door-ſiet
Die 'tZuyder-ſteyl beleunt, en 'tNoorder-diep gebiedt.
Die Stem en Scepter ſwaeyt op alle Koninckrijcken,
Die oog' en ooren heeft op die ten af-grondt wijcken;
En alles watter is den rugge ſtijft of buygt,
Op dat hy ſich den menſch ten goeden eynd' betuygt.
Die Doodt geeft in de pot, en zielen ſtoot ter hellen,
Die 'teen ten Duyvel doogt om 'tander uyt te quellen,
Die Lijcken zieleelooſt, en Zielen lijck ontſeydt,
En al, op dat het ons gedy' ter Saligheydt.
Die doet, die laet hier ſien een wonder boven wonder,
En ruckt het onderſt' op, en druckt het opperſt' onder,
Neemt, daermen niet en ſach, geeft, daer men't niet en dacht
'tEen oorſaeck datmen ſchreyt, en 'tander datmen lacht.

Jonæ Laſt, Schrick, ende Vlucht.

Van beyd' een kort verhael. GODT, die in al ſijn wegen
Rechtveerdigh is, en tot rechtveerdigheyt genegen,
En daer-en-boven toont ſijn goedertierenheyt,
Op dat hy hebb' en gev' de loff en vrees van beyd'.
Stuyrt *Jonam* ſijnen Knecht tot d'arge Niniviten,
Om hun, uyt Godes Naem, haer ſonden te verwijten,
En, tot een ſtraff van dien, daer by te ſeggen aen:
Noch veertigh dagen, dan ſal Nínive vergaen.

Den vromen Man (als oock van vleys en bloet gekomen)
Begint voor 'tnoodt-vol-doen van dit bevel te ſchromen,
Beſtaet van ſtonden aen te vreſen dat dit Woort
Of niet, of immers tot ſijn ramp ſal zijn gehoort.
Hy weet, het is een Volck die niet van Godt en weten,
Die 'tduyſter heydendom als hebben in-gegeten,
Die wreet, Barbariſch, en, in boosheyt zijn geſult,
En, ſoo hy dit haer ſeyt, met wrevel op-gevult:
Dies, om het groot gevaer voor-ſichtelijck t'ontwijcken
Hy gaet naer Japho toe, en meent daer haeſtelijcken
t'Ontvluchten ſijnen Godt: dat niemant doch en kon,
Al hadd' hy ſchoon te hulp de Paerden vande Sonn'.
Hy geeft ſich daer te ſcheep naer Tharſen heen te varen,
En 'toud' Cilicia voor Ninive te na'ren;
Maer 'tylen is vergeefs wanneer 't den Hemel haet
Al ſatmen op de Karr' van d'Uchtens-dageraet.

'tOnweer.

Tſa eyſſelijcke Storm! ten afgrondt neer-geſegen,
Tſa (ſpreeckt de groote Godt) ten Hemel op-geſtegen,
Ontweck bevaeckte Windt, en ſtoot de gladde kalm
Tot duynen op en neer ten over-landſchen galm.
Rijſt Monſters uyt de Zee, en tuymelt van de Klippen
Dat Stier-man noch Piloot derr' roeren nochte rippen:
Smackt baren op en neer, ſpuwt golven inde locht,
Vermengt u met de windt, en teelt een raſend' vocht.
Verknecht u op mijn Knecht ghy blixem, en ghy donder,
En ſtreck de vlacke zee ten gruwelijcken wonder,
Stort harten in de ſchoen', en Lijcken op 'tgewoel,
Parſt ſuchten uyt het ſteen, en ſteenen op't gevoel.
Stracx leydt het gantſche Meyr tot Bergen op-geſchoven,
Tot leegten wegh geruckt, tot hellen door-gekloven.
Stracx is het vluchtigh Schip ten onſtuyr om-gedraeyt,
De Schipper ſonder raedt, de Stier-man gantſch bekaeyt.
Een yder wieder is met *Iona* t'ſcheep getreden,
Die ſijgt in nare ſucht, en ſtijgt met ſijn gebeden,

d'Een

D'een ſchreyt tot d'oud' *Æool*, en d'ander tot *Iupijn*,
De derde roept *Neptuyn!* ô wilt ons hulper zijn·
Doch, die in't waer geloof zijn beter onder-weſen,
Die leggen met de ziel ten Hemel op-gereſen,
En roepen al-gelijck, ô *Godt* van Abraham!
Hoe zijt ghy dus verſtoort? hoe blijft ghy ons ſoo gram?
Wat's d'oorſaeck uws geruſts? ah! zijn het onſe ſonden?
Wy weten, dat wy zijn voor u t'onreyn bevonden;
En, ſoo ghy wilt na ſchult af-eyſſchen dat u koemt,
Dat wy gelijckelijck rechtveerdigh zijn verdoemt.
Maer, Heer! wy zijn het Volck van u op aerd' verkoren,
En die ghy op 'tberouw' berouwen hebt geſwooren·
O! geef dan 'theyl-gebodt dat wint en zee bedaert,
En wy 'tberouwen ſien dat ſulck berouwen baert.
Maer neen, 'tis al vergeefs: het Schip dat wert geſmeten
Dan hier, dan weder daer; 'tſchijnt Godt heeft haer vergeten,
Hoe-wel hy't niet en doet. Wat raet? men gaet beneen,
Men weckt den *Ionam* op, men roept hem tot gebeen,
Men vordert hem om hulp; maer 'tis als van te voren,
'tGeroep van hem en haer is al-te-mael verloren,
Dies ſtemmen ſy te ſaem te loten, om te ſien
Om welckers will' dat Godt dit onweer laet geſchien.
En ſiet! den *Ionam* wert uyt allen uyt-gevonden,
En 'tlot dat valt op dien die Godt hadd' uyt-geſonden.
Elck een die ſtaet verbaeſt, en roept, ah! droeve Man,
Wat deed' ghy met ons aff, wat gaen wy met u an?
Wat zijt ghy voor een Gaſt? waer wilt gy heen? wat doet gy?
Wat is u volcken-landt? want kunt gy? of wat moet gy?
Ah! ſegt ons doch hoe ſich de Zee aldus verheft,
En waerom u het lot, en ons de vreeſe treft?

Jonę aen-ſprake tot de Schip-lieden.

O (ſeydt hy) goede Lie'n: Ick ben een Knecht des Heeren,
Van Godt daer toe geſtelt om ſijne Wet te leeren,

Een Soon *Amithaî*, geſproten uyt d'*Hebreen*,
En in *Gathepher* eerſt geboren en beſneen.
En, om dat d'Heer my heeft na *Ninive* geſonden
Om daer uyt ſijnen naem d'In-woonders te verkonden,
Maer veertigh dagen, noch, en *Ninive* vergaet,
Soo vlucht ick als bevreeſt om t'uyten deſen Raedt.
Soo vlucht ick (ſegh ick) of ſoo meynd' ick Godt t'ontvluchtẽ,
En ſiet! dat doet, helaes! en u, en my nu ſuchten,
Want der *Hebreêr* Godt (gelijck wy nu wel ſien)
Kan niemant, waer hy gaet, of waer hy ſtaet, ontvlien.
Edoch, op dat ghy meugt uyt deſen noodt geraken,
Het lot heeft my getreft, ſoo laet het my genaken:
Komt ſmijt my over-boort, 'ken vreeſe doodt noch pijn;
En, laet de ſchuldenaer ſelf d'Offerhande zijn.
De luyden ſtaen verſet en tzidderen en beven,
Wt liefde tot den Man, en tot haer eygen leven,
En roeyen al haer macht te komen aen het landt;
Maer 'tSchip dat ſinckt te neer, en eerſſelt vande ſtrandt.
Dies, naer een duyr onſchult den Hemel op-geſwooren
Van dat de Gods-Propheet, door noodt, ſou gaen verloren,
Soo vatten ſy hem aen, in ſtrijdigh ziel-gekamp,
En geven hem het diep ten ſpeel-kint van de ramp.

Jona over boort.

Daer glijdt, daer rijdt hy heen. De Zee, hoe ſeer verbolgen,
Met dat ſy *Ionam* heeft al ſchockend' in-geſwolgen,
Die laet haer ſien vernoegt, en thoont haer ſtil en kalm,
Den lieden van het Schip ten danck en offer-galm;
Maer *Ionas* blijft den Heer en woeſte Meyr bevolen.
Ah *Iona!* wat is't nu voor uwen Godt geſcholen?
Waer gaet u droeve romp? wat is u laetſte graff?
Waer is't ellendigh lijck dat u de moeder gaff?
Of, van een fellen Haey al ſcheurend' op-gevreten,
Of, met een donder-ſmack ten afgront neer-geſmeten?
Of ſwerft ghy, alſoo langh als u yet over is,
Aen ſtucken door de Zee tot ſpijſe voor de Viſch?

Dus ſtaet het bevend' Volck van vrees en vreugt bevangen,
Met herten op de tongh, met tranen op de wangen,
Bedaert en onbedaert, gelijck nae d'harde windt,
Men d'op-gejaegde ſtroom aen weecke Kaeyen vindt.
Maer doch te recht verheugt, en 'tonrecht noch met ſchromen,
Met droefheyt en verdriet om *Ionas* in-genomen;
Want Godt, die alle dingh ten goeden heeft gedaen,
Heeft *Ionam* wel bewaert, ſchoon dat hy ſchijnt vergaen.
Een Walviſch uyt het diepſt' des afgronds op-gedondert,
En, die op 's Hemels wenck ſich heeft als af-geſondert
Van 'twonder Monſter-rot, die komt op Gods verlet
En opent hem in Zee ſijn buycke tot een bedd'.
Godt ſpreeckt· en 'tyſchlijck beeſt komt met geſparde kaken
Om *Ionam* in ſijn rop een levend' graff te maken:
Soo ras en is hy niet geſmeten over boort,
Of ſiet, de Vis die komt, en ijlt met *Iona* voort.
Niet, dat s'hem plaetſe maeckt om hooge by de vinnen,
Gelijck de Dolphijns doen de geen' die ſy beminnen;
Maer neen, ſy ſwelgt hem in, en ſchuyft hem nae de blaes,
In 'tkoockend' ingewant, by 'thalf vermonckelt aes·
Daer glijdt den ballingh in als burger in de podder,
Als wegh-worp in de ſpeuy, als nacht-teelt in de modder,
Daer rolt, daer ſchommelt hy als door een gaſt-huys heen,
Vol walgend' avondt aes, en ſiedend' uchtent been.
Een Martelaer, ſoo't ſchijnt, al levendigh bedolven,
Een recht verweſen Slaeff van Leeuwen, en van Wolven,
Al vechtend' in-geſlockt: Een levend' doode Lijck,
Begraven voor de Doodt en doodt noch ſterffelijck.
Gelijck als een die ſchits, en buyten waen en weten,
Wert in de barre Zee al ruggelings geſmeten,
En rijſend' over-end', ſtaet ick en weet niet hoe,
Soo vaert hier *Ionas* oock, en ſuft als daer en toe;
Hy weet wel dat hy is als aen de zee gegeven,
En vindt hem niet-te-min als uyt de zee gedreven,

Hy

Hy weet wel dat hy is als buyten boort geſet,
En vindt hem even-wel van 'twater onbelet.
Maer ſoo na d'harde ſtorm de baren ſoetjens leggen,
Soo vindt hy ſich te met te dencken en te ſeggen
Hoe dat de ſake ſtaet, als een die ſelver ſiet
Waer Godt hem heeft geſchickt, en wat hem is geſchiet.
Drie dagen achter een moet hy dit huys bewaren,
Drie nachten achter een met deſen Schipper varen,
Drie et-mael is hy t'Scheep daer 'tSchip de Schipper is,
En weer de Schipper 'tSchip, en Schip en Schipper Vis.
Verwondert u met my, die *Ionæ* mede-reyſen,
En woonen daer hy woont komt innigh t'over-peyſen,
Wat oordeel redent uyt hoe dat ſoo ruymen tijdt
Een lichaem levend' blijft, daer alle dingh verſlijt.
Wat dat de buyck genaeckt, wat dat de rop der dieren,
Die door den afgrondt oyt ſoo onbelompen ſwieren,
Komt in te nemen, ſiet! het is geringh verteert
Maer *Iona* niet-te-min blijft efter onverſeert.
Een *Sydrach* in den brandt des Ovens af-geſtooten,
Een *Daniel* om-ringt van wreede Leeuwe-pooten,
Een *Simſon* in den praem der heete Philiſteen,
Een *Ioſeph* inden Kuyl, en, ſonder Godt, alleen,
Een *David* naar benardt van *Saûls* wreede Benden,
Een *Moyſes* die daer drijft ten weer-werck der Ellenden,
Een tweeden *Iſaack*, en 'tlemmet op de ſtrot,
En niet-te-min bewaert, door 'tgroot geſach van Godt,
Godt (ſegh ick) die gebiedt de krachten der naturen
Den *Ionam* niet te doen, te reppen, noch te ruren,
Maer voedt het groote beeſt op ſijn gewoone wijs,
En geeft hem tot behoudt ſijn toe-geleyde ſpijs.
Doch *Ionas* is alleen hem inden buyck gegeven;
Niet dat hy blijven ſou, maer blijven ongebleven:
Niet dat hy daer vergingh, maer dat hy drijven ſou
Op deſe Vinnen heen daer Godt hem hebben wou.

Daer is hy dan alleen als Pelgrim t'huys gekomen,
Daer heeft hy maer alleen een veyle plaets genomen,
 Daer leydt hy maer alleen gelijck een lijck in't graff,
 Dat van den arbeydt ruſt die't oyt de werelt gaff.
In't kort', daer drijft hy heen, daer blijft hy drie-mael nachtten,
En ondertuſſchen, op de ſaligh' uyt-komſt wachten :
 Daer is hy, ſegh ick, tot een ſcheem en ſchaduw van
 Die gene dien de Doodt niet onder-houden kan.
Daer heeft hy d'eere van de ſaligheyt te prijſen,
En als van verr' op 'tho oft der ſaligheyt te wijſen,
 Daer beeldt hy van te voor den grooten *Ionam* af,
 Die, van de Doodt gedoodt, de Doodt de doodt-ſteeck gaff.
Daer is hy, tot bewijs, dat, als wy zijn geſtorven
En ruſten in der aerd', en leggen als bedorven,
 Geruggelingt aen't jock van droeve duyſternis,
 Dat ſelver in het Graf Godt onſe Toe-gangh is.
Dat, ſchoon wy zijn aldaer gegeten van de pieren,
Bekropen van de ſlack, beloopen van de mieren,
 Vermijtert en vergaen, dat efter onſe ſtoff,
 De ſtoff ten leven blijft, en love van Gods loff.

Jonæ Lof-Sangh,

Hier leydt hy (ſegh ick) dan; en, ſiende dat ſijn leven
Is midden in de Doodt noch ſonder doot gebleven,
 Dat hem het duyſter Graff geen beter-hoop en rooft,
 Maer dat hy ſelver daer noch ſijn gelooff gelooft.
Soo pijnt hy wat hy mach te komen over-enden,
En heft het hooft om hoogh al ſtootend' aen de lenden,
 Van't wonderlijcke Schip : buygt knien en harte neer,
 Al glippende door 'tſlijm, al rollende door't Meer·
Heft oogh en hand' om hoogh om Gode loff te brengen,
Wel uyt een reyn gemoedt, maer in een ſtanck der krengen,
 Stort uyt wat ov'righ is ter vyer'ger Offer-werck,
 Beyd' in een modder-poel, en in een ſaal'ge Kerck :
Verſekert dat ſich Godt der Vromen ſal ontfermen ;
Wanneerſe maer alleen tot hem, als Vrome kermen·

Schoon dat sy zijn veracht verstooten en verjaegt
Een reyn gemoedt, dat is de Kerck die Godt behaegt.
O! (segt hy dan) ô Godt! ick ken, ick ben te schuldigh
Dan dat ghy noch met my hier handelt soo geduldigh:
Mijn droefheyt die is groot, de ramp my seer beswaert;
Maer, ah! mijn lieve Godt, ick ben noch arger waerdt.
Mijn vluchten heeft verdient van u te zijn verstoten;
Dies ben ick oock alhier in desen poel besloten,
Den angst die hadde my rond-omme naeu gevat,
Het leven sonck my wegh, het harte was my mat:
Dies drongh ick mijne stemm' van onder uyt de kolcken
Tot hooger dan de Zee, tot verder dan de wolcken·
Ick schreyde, wat ick mocht, van uyt der hellen klem,
En ghy, O goede Godt! verhoordet mijne stem.
'Tis waer, ghy smeet my wegh, en liet my neder-sincken
Aldaer ick niet en dacht dan schielijck te verdrincken,
Dewijle dat de Vloedt my rond-om omme-vingh,
En d'harde water-smack my over-henen gingh.
'Tis waer, ghy liet my van den af-grondt inne-slicken,
Alwaer ick niet en dacht dan daed'lijck te versticken,
Soo dat ick niet en sprack dan innigh by my selff:
Nu sien mijn oogen noyt het wonderlijck gewelff
Van Godes heyligh Huys. Nu ben ick oyt versteken
Om daer by 'tOffer-vuyr, al brandende, te spreken
Van't Koninckrijcke Gods, en haer verborgentheyt,
Waer heen, dat ons van daer, de heyl'ge schaduw' leyt.
'tIs waer, het briesschend' Meyr, al rasend' op-gevloden,
Dat schoot my rond-om aen, en dreygde my te dooden·
Indien ick sagh om hoogh, daer drongh my 'tgolven neer,
En sagh ick naer om laegh, daer gaepte d'af-gront weer·
Ick schommelde daer heen door 'tflodder van de biesen,
Door grondeloose suds, door vatteloose liesen,
De wortels van het riet die schaefden my het hooft
Veel scherper dan een kam, veel felder dan gelooft.

Ick viel daer henen wegh ten well'-grondt van de Bergen,
Ten bodem van de Zee, ten weer-wegh van de Dwergen,
Iae d'aerde hadde my met grendelen beſet
En eeuwigh in-geſlickt, en levend' op-gevret.
Maer Heere doe mijn ziel begonde te vertſagen,
En dat de wan-hoop my benaeude meer te plagen,
Doe dacht ick aen u woordt, en aen u groote gonſt,
Doe riep ick om u hulp en onverdiende jonſt.
En ſiet! mijn ſuchten zijn geſchommelt en geſwommen,
Tot uw' gewijdde Kerck, en we'er van daer geklommen
Tot voor uw' goetheyds Throon; al-waer gy hebt verhoort
Het ſmeken uwes Knechts, naer ſijn geſmeeckte woordt.
Laet ander in het Kruys vertwijff'len en beſwijcken,
Laet dees en geene ſtaen op Scepters, en op Rijcken;
Ten tijde van de noodt ſoo zijn ſy ſonder raedt,
En miſſen haer vertrouw, en derven u genaed'.
Maer ick, ô Heere! die uw' goetheydt oyt beminde,
U hulp alleene ſocht, en vond', en noch bevinde,
Ick wil u off'ren danck, en mijn Beloft' vol-doen,
Voor dat ghy my (onwaerdt) ſoo wonder woudt beho'en.

Jonam uyt-geſpogen.

Wt hadd' hy. En met een ſoo is hy uyt-geſpogen,
En van des Heeren hand' we'er op het landt getogen;
Godt ſpreeckt; en 'tMonſter braeckt den vromen *Ionam* uyt:
Godt wenckt, en 'tBeeſt ontſloopt al 'tgeen' dat *Ionam* ſluyt.
Gelijck een ſwacke maegh die yetwes heeft bekomen,
Dat, tegen haren aert, de mondt heeft in-genomen,
Niet eer en is geſont voor datſe ſulcke koſt
Al walgend' weder-braeckt, al brakend' weder-loſt;
Soo 's 'toock met dit gedrocht. Den *Ionam* in te ſchocken,
Een Dienaer van den Heer al happend' op te wrocken
En is het niet geboon dan voor een kleynen tijdt,
Sulck gulſigh in-geſlickt, ſulck ſchielijck weder quijt.
Schoon dat de Viſch hem hadd', en datſe tuſſchen-wijlen
Een reyſe met hem dee van derd' half hondert mijlen,

Sy moeſt' hem (ſpijt de rop daer hy beſloten was)
Weer brengen op het landt geſont en wel te pas.
Hoe wonder is de Heer in't aen-ſien van ſijn wercken!
Wie derr met onderſcheydt ſijn onder-ſcheyt door-mercken?
Wie kan in't Kabinet van 'tgroote Waerom ſien,
En ſeggen, dat ſal dus, en dat moet ſoo geſchien?
Voor my, ick ſta verſtomt, en late Godt de reden,
En bidd' uyt wat hy doet de ſaal'ge Nuttigheden:
Indien wy die alleen maer trecken uyt de ſaeck,
Wy hebben wat ons luſt, en luſt ons maer de ſmaeck.

Nuttigheydt.

Verheugh u dan, O Menſch! en trooſt u in het ſterven,
Het Graff zy, wat het wil, ten kan u niet verderven;
Al legt ghy 'tlichaem ne'er, al ſteecktmen't inder aerdt
'tIs in des Heeren Rijck daer alles is bewaerdt.
Godt heeft een wakend' oogh op alle kleyne dieren,
En houdt van all' 'tgeval alleen het wijs beſtieren;
Hoe veel te meerder dan ſal hy het lichaem hoe'n,
En in't her-werden we'er als in het werden doen.
Hier van is d'Eerſtelingh der Hellen over-winner,
De Peſte van de Doodt, een ſeker Onder-vinner,
Een vaſt, en heyligh Pandt: die ons hier heeft bereydt
Een prickelooſe Baen, een Deur ter ſaligheyt.
Het Graff is als de Romp daer *Iona* moeſte leggen,
'tEn kan niet anders doen dan nae des Heeren ſeggen,
Wanneer die maer en ſpreeckt ſoo moet het laten uyt
Al wat het heeft vernielt, en wat het noch beſluyt.
Soo *Lazarus* wel eer is op een woordt verreſen,
Soo ſal het oock met ons ter grooter ſtemme weſen;
De Doodt is machteloos, en 'tGraff is ons gewijdt,
Daer ſchort niet anders aen dan eenen kleynen tijdt:
Soo *Iona* van den buyck des Viſchs wierdt uyt-gelaten,
Soo'n ſal ons oock het Graff niet eeuwelijck om-vaten,
Soo *Jona* d'onwil heeft verlooren inde Vis,
Soo laet de menſch in't Graff oock al wat hinder is.

Soo

Soo *Ionas* inde romp geſuyvert is van't woelen,
Dat hy noch tegen danck bleef in den boeſem voelen,
Soo is het Graff daer toe noch over voor den menſch,
Op dat hem Godt van't vleyſch daer louter nae ſijn wenſch:
Trooſt, trooſt u dan mijn Ziel, en offert dijne Leden
Aen 'tdoncker wormen-hol geruſt en wel te vreden,
'Ten is maer voor een tijdt, 'ten is maer t'uwer baet
Dat ghy onſterffelijck het ſterffelijcke laet.
Legh vry het Lichaem neer in d'hoope van een beter;
Hoe nietigh dat het ſchijnt het blijft u mede-weter,
Het danckt de groote Godt, hoewel het niet en is,
Het roept den Hemel aen als *Ionas* in de Vis.
Legh vry het Lichaem ne'er, en ſet u luyckend' oogen
Op *Chriſtum* die de Doodt den angel heeft ontogen,
Op *Chriſtum* die het Snoer der ſonden heeft ontknoopt,
En 't Graff, en haer verderff, de Bulback af-geſtroopt.
Jae ſterft, wanneer ghy ſterft, O moederlijcke leden,
Ick ben nu wel geruſt, al moet gy naer beneden·
Mijn Ziele gaet om hoog daer Godt de Sijn' vergaert,
En, die de Ziel ontfangt het Lichaem oock bewaert.

OSEA. 6. 1. 2.

De Heer heeft ons verſcheurt, hy ſal ons oock helen, hy heeft ons gewondt, hy ſal ons oock verbinden. Hy maeckt ons levendigh na twee dagen, hy ſal ons op den derden dagh op-rechten, dat wy voor hem leven ſullen.

Eynde van de Doodt-Trooſt.

Doodt-

III.
Doodt-Trots.

1. CORINTH. 15. 54.

De Doodt is verslonden tot over-vvinninge. Doodt! vvaer is uvve prickel?

STEMME: als vooren.

I.

Droefheyt van my vliedt,
Blyschap komt my nader;
Nu mijn Ziel door-siet
'tGraff van mijnen Vader. 1.
Nu ick met den geest
Roer sijn stoff en mijter
Ben ick onbevreest
Self een Doods-doodt-bijter. 2.
Moest hy jongh in d'aerd', 3.
Hadd' hy boogh noch swaert
Om de Doodt te weder-staen?
Hy sal noch als Heldt
(Spijt haer wreedt geweldt)
Haer geweldighe' en ontgaen. 4.
Al is 'tgebeent' bekloven
En 'tvleys tot as verstoven,
'tSlaept en hoopt van tee tot top. 5.
Is voor de Doodt te beven?
Laetse hem onthouden 'tleven
Als Godt komt en roept: Staet op!

II.

Leven, Geest, en Ziel
Rust in Godes handen; 6.
'tLichaem dat verviel
Steunt op 's Moeders banden. 7.
'tGods is wel bewaert:
'tAnder in sijn mogen.
'tMinste stoff van d'aerd'
Is in Godes oogen.

1. Christus stervende, en wilde niet beweent zijn, niet tegenstaende hy den toorn Gods op sijne schouderen geladen hadde. Derhalven yemant geloovig gestorven, en alsoo vande eerste ende tweede Doot verlost zijnde, en is niet-te-min metter daedt uytroepende, als onse Saligmaker in sijn leste mette ziele was uytsuchtēde tot de schreyēde Vrouwē: namentlijck, Weent niet om my, maer weent om u selven.

2. Om een gheloovigh mensche (seght seker oudt Leeraer) tegens de Doodt wel te wapenen, soo moetmen aenmercken, dat sy tweederley is: d'Eerste is Tijdelijck, ende des Lichaems, daer de Christenen behooren nae te verlanghen. d'Ander is de Eeuwige, nae ziel en lichaem, daer sy niet voor te vreesen en hebben, als sy blijven inden Geloove aen Christum.

3. Eenige seggen, hy is gestorven in de bloem van sijnen ouderdom, des te geluckiger is hy; Want gelijck Anacharsis seyde: Dat is het gheluckigste Schip dat het eerste in de haven is.

MARTA.

4. Ick weet dat hy op-staen sal ten uyttersten dage. Joan. 11. 24.

5. Mijn vleysche sal in der hope rusten. Psal. XVI.

II.

6. Siet Sap. 3. 1.

7. d'Aerde is onser aller Moeder, Syr. 40. 1. Wy dan begraven zijnde, steunen als op de banden onser Moeder: Soo, om dat wy van deselve gekomen, als oock, om dat wy uyt deselve weder-genomen sullen zijn.

10. De reden, waeromme wy het kleyn noemen ten Grave te gaen, is dese: Want Christus is begraven, op dat onse begravinge geheyligt soude worden: dat is, op dat wy voor het Graff geen schricken en soude hebben; wetende dat Christus ons Hooft, door 't Graff ende den Doodt ons een wegh gebaent heeft tot d'eeuwige Heerlijckheyt, ende dat daerom de Graven ons niet meer Graven, maer Slaep-kamers zijn, in welcke wy rusten sullen, tot dat wy tot het leven wederomme verweckt worden. Ursin. in C.

11. Siet 1. Cor. 15. 44. en elders.

12. Wy sien in dese gelijckenisse op de Fabel van de Kraeye, die haer verçiert hadde met de vederen van allerhande schoone voghelen; en doe elck wederomme de sijne haelde, moeste naeckt en bloot daer henen vluchten: Verstaende dat het oock alsoo met de Doodt sal gaen, wanneer yder Ziele weder-komt om sijn neer-geleyde Lichaē. jae dat het alsdan sal wesen als den Apostel segt: (1. Cor. 15. 26.) Dat de Doodt de laetste Vyant is die vernietigt wort.

III.

13. Siet Cor. 15. 42.

14. De Kinderen Gods verblijden haer als die hare pelgrimagie ten eynde gebracht hebben, siende ende besittende in de Doodt, door een levende Gheloove, den Vader die haer versoent is, ende haren Saligmaker die haer de armen uyt-streckende is, om hare Ziele op-waerts te trecken, sendende hare Lichamen in rusten, om ten laetsten daghe met sijne onverderffelijckheydt bekleedt te werden. THEOD. BEZA.

15. 2. Cor. 5. 6.
De Griecken noemen de Doodt met een seker woordeken, het welcke soo vele beduyt als weder-keeren, of t'huys-varen. Dit gaf Cyrus te kennen als hy op sijn doodt-Bedde seyde: Mijne Vrienden, ick scheyde van hier als uyt een Herberge, en niet als uyt eē eygen wooninge ofte thuys. PHYLEUM.

IV.

16. Siet Eccl. 4. 1.
17. Aldeg. in den 3. Lof-sangh Esaiæ.

Kleyn dan dat het vleys
Henen moet een reys
  Voor een wijl in't duyster Graff; 10.
Want sy moet den Heer
Een-mael lev'ren we'er
  Dat, en beter danm' haer gaff. 11.
Laet vry de Doodt dan pracchen,
Ick weet haer uyt te lacchen;
  Want sy praelt op andr'er goet:
Dies, als haer d'Eygens plucken,
En al 'tgepluymt ontrucken
  Salse met de Kraey banck'roet. 12.

III.

Even als het graen
  Gantsch verrot in d'aerde
Om daer naer te staen
  Met veel grooter waerde; 13.
Even soo men't gout
  Leydt in't vyer bedoven,
En daer naer dan houdt
  Waerder om te loven,
Soo's 'toock met de mensch
En sijn saal'ge wensch,
  Gaerne wil hy eerst vergaen;
Om daer nae met vreugt,
En met eer en deugt
  Voor altoos we'er op te staen. 14.
Heeft yemant groot verlangen
Dat hem de sijn' ontfangen?
  Door de Deure gaetm' in Huys:
Kent yemant, hier, verstandigh,
Sich vreemd'lingh, en uyt-landigh,
  Door den Grave komtmen t'huys. 15

IV.

Dies, hoe niet verheugt, 16.
  Vroom' Ellendelingen?
'tGraff is selfs een vreugt
  Om haer weder-bringen. 17.
Wel-kom soo't my gaept
  Om van't vel te stroopen,

Want

Want die doodt is, slaept;
En in't Graff zijn, hoopen. 19.
Dat ick vleys en bloedt,
Beenen, handt, en voet,
En al wat ick weet, en segh;
Dat ick druck, en smert,
Dat ick hoop, en hert,
In het Graff ter neder-legh,
Dat is, uyt Re'ens erinningh,
Al'tmijn' geleent op winningh
Tot den grooten Reken-Dagh:
Dan moet het mijn' verderff'lijck
Op-brengen puur onsterff'lijck
Dat geẽ Doot we'er manen mag. 20,

V.

Schoon dan dat ick moet
Naer het saligh sterven,
Met het vleys en bloet
Tusschen wijlen swerven:
Dat mijn Riff ontzeen't,
Dat mijn handt ontvingert·
Dat mijn breyn ontbeent
Ginds en weder slingert;
Dat mijn beckeneel,
Dat mijn hayrigh scheel,
Dat mijn tandeloos verschiet,
Dat mijn schouder-bladt,
Dat mijn kaken-rat
Wellt en walgen in die't siet;
Al'tselv' en sal niet leggen,
Of sonder seggen, seggen,
'tIs goet swerven sonder Ziel:
De Doodt is selfs haer Ende:
d'Ellend' haer selfs ellende:
'tGraff gevallen daer ick viel. 22.

VI.

Vreugt dan boven vreugt
Dat wy nae dit sweven
Komen tot een jeugt
Van oneyndigh leven. 23.

19. Matth. 29. 24. Luc. 8. 52. &c. Daeromme seyde Babylus: (vernemende dat het eynde sijns levens naeckende was) REVERTERE ANIMA MEA IN REQUIEM TUAM: Mijn Ziele begeeft u tot uwe ruste.

HILARION den Eremijt, van Straetschenders aen-gheranst, begon te lacchen, ende seyde: NUDUS LATRONES NON TIMET: Een naeckt mensch en vreest geen Moordenaers; Sy meynden dat hy lachte, en dit seyde, om dat hy niet te verliesen en hadde: En seyden, hebt ghy noch gelt, noch goedt? ghy hebt ymmers 'tleven te verliesen· Soo seyde hy, so veel te grooter oorsake geeft ghy my om te lagchen; Want ick ben bereydt te sterven, en niet vervaert voor de Doodt, maer moede hier langer te leven, als hopende na dit een beter.

V.

IGNATIUS.

Het vyer, kruyt, de wreetheydt der wilder dieren, de snijdinghe mijner leden, de verstrooyinge mijner beenen, de vermulminge ofte verstootinge mijnes geheelẽ lichaems, jae alle gewelt des Duyvels laet komen tot my, alleenlijck dat ick Christum gewinne. Phyleum inde 4. Predicatie van Lazaro.

BEZA.

22. Laet ons niet meer segghen datter geene remedie tegens de Doodt en is; maer laet ons ter contrarie seggen, dat de Doodt (in maniere van spreecken) remedie medebrengt tegen hare eygene steke, gelijck het Scorpioen; Want wanneer de Doodt den gheest van het lichaem af-scheydt, soo verlost sy die met eenen van de ghevangenisse der sonden. In't lijden Christi, Pr. 33.

VI.

AUGUSTINUS.

23. Wat is ons eynde anders, dan te komen tot het Rijcke sonder eynde? Die de Werelt tot een Stief-moeder heeft, die heeft den Hemel tot een Vader-landt.

CALVINUS.

24. Hoe-wel dit leven vol ontellijcke ellendigheden is, so wort het nochtans onder de goede gaven ende segeningen Gods geacht: dewijl het geheel tot bevorderinge onser Saligheyt verordent is. CALVIN.

CALVINUS.

2. Hoe-wel dit leven vol ontallijcke Ellendigheden is, soo wort het nochtans onder de goede gaven ende segheninghen Gods gheacht: Dewijl het geheel tot vorderinge onser saligheyt verordent is. Item, wy worden in dit leven tot de eerlijckheyt des Hemelschen levens voor-bereydet. In Instit. l. 3. c. 9.

CYPRIANUS.

25. Het eeuwige leven en kan tot ons niet komen, ten zy dat wy eerst, door den doodt, van hier gaen. Het is in desen deele met ons, ghelijck als Themistocles seyde, doe hy, in ballingschap swervende, vandē Koning van Persen met grooter eeren ontfangen was; Want aldaer aen Tafel zijnde met sijne kinderen, heeft tot hun-luydē gesproken: Mijne kinderen, wy waren verlooren, en hadden wy niet verlooren gheweest. Plutarch. in vita Themist.

26. Thales van Mileten gevraegt zijnde, wat verschil datter tusschen het Leven ende de Doodt was? Antwoorde: Datter geen verschil tusschen en was; want beyde warense even nae de Natuyre: en dat de Doodt niet meerder quaet was dan de gheboorte. En wederomme gevraegt zijnde waeromme hy dan niet en storf? antwoorde kluchtelijck: Om dattet al even eens is, of ick leve, en of ick doodt ben.

VII.

Basilius.

27. Wy en hebben anders gheenen nut van dit seer korte ende vergancklijcke leven, dan dat wy het quade eensdeels sien, eensdeels lijdē, ende eensdeels doen. Maer na desen leven sullen wy uyt de sekerheydt van sondighen, in de sekerheyt van niet te sondigen gestelt worden.

28. Siet 1. Cor. 15. 43. 2. Tim. 1. 10.

29. Siet Joan. 17. 19. Actor. 3. 15.

30. Hebr. 2. 14. Joan. 11. 25.

31. Siet Eccl. 1. 13. Prov. 14. 27.

Moeder zijt gegroet
Voor u minnigh queecken,
Schoon ick, op-gevoedt,
Weer an stuck moet breken;
Want uyt u is 'teerst
Van het eeuwigh veerst'
Naest den Schepper van het Al: 24.
En die wat wil zijn
Moet eerst minder schijn
Eer hy tot een meerder sal. 25.
De Doodt mach leelijck gapen,
Ick ben bereydt te slapen
Als die rust voor onrust kies;
Wy leven, en zijn Gode:
Zijn Godes, en zijn doode:
„ Even-eens is geen verlies. 26.

VIII.

Daerom, Ziele, keert
All' uw' vrees in roemen;
Want als 'tvleys verneert
Sal m'u beter noemen. 27.
Sucht niet vleys en bloedt
Om het Graff te spijsen;
Want ghy sult vergoedt
En verêert verrijsen. 28.
Doodt is onse Doodt: 29.
Van haer macht ontbloot,
Van haer schrick en vrees berooft:
Soo men inder daedt
Op den Heylant staet,
En in sijn vol-doen gelooft, 30.
Noch Doodt, noch Graff, noch ysingh,
Noch Hell', noch angst, noch grijsingh
Vreest hy, die den Heere vreest. 31.
Die 'teerste Sterven sterven,
Geen levend' Leven derven: 32.
'tIs te wesen soo geweest. 33.

Tot besluyt van onse voor-gaende Handelinge/ soo neemt noch eenige volgende By-voegsels / van deser materie:

Wanneer de Swaen gevoelt dat sy sal moeten sterven,
Sy maeckt een bly-gesangh: en, schijnt uyt haer bederven
Te seggen tot de ziel, die haer beweegt en roert
Dat sy tot beter standt sal werden wegh-gevoert.
Kom leer, ô Christen-mensch niet voor de Doodt te schricken
Maer tegen haren Dagh u Ziele te verquicken:
Vertrouwende, dat ghy sult sterven nimmermeer,
Maer stervende sult zijn en leven metten Heer.

'tIs beyde een teken eens ondanckbaren hartes / of eer te willen sterven / of langer begeeren te leven/ dan hem behagelijck is/ die ons dat leven gegeven heeft. Egesipp. l. 3. c. 17. Want;

Wanneer de Ziele komt het lichaem te verlaten,
En dat sy God' daer in vertrouwt heeft en gedient,
Soo komt sy uyt den druck in vreugde boven maten,
En vindt de Rechter self een Vader, en een Vriendt.
De Doodt is haer het Eynd' van alle druck en lijden
Van alle ramp en kruys, van alle sweet en pijn:
En weder, een Begin van eeuwigh te verblijden
Van eeuwigh by den Heer en sonder seer te zijn.
Waer-omme sal de mensch dan voor de Doodt verschricken?
Waeromme sal hy zijn begeerigh dat sy wacht?
Waeromme sal hy niet sich innerlijck verquicken?
En tegen hare komst hem schicken dat hy lacht?

De Doodt die de menschen vreesen/ is de scheydinge des Ziels ende des Lichaems. Doch de ware Doodt die de menschen niet en vreesen is de scheydinge der Zielen ende des Heeren. 'tGebeurt dicwils/ als de menschen die Doot vreesen die de Ziele van het Lichaem scheydet / dat sy in die Doodt vallen die de Ziele van Gode scheydet. August.

'tIs aen-merckens waerdigh/ dat vele Heydenen soo vry-moedelijck / ende dickwils met grooter blijschappen/ de Doodt hebben als onder de oogen ghesien. Op dat wy niet en seggen van de Stoische Philosophen/ die niet alleene geen werck nochte vreese en maeckten (of immers en wilden ghemaeckt hebben) van de Doodt; maer die hun oock tegen alle voor-vallen van droefheydt

en quader Fortuynen/ gantsch onbeweeghelijck stelden/ (gelijck wy dat onder andere sien in het leven van Seneca) soo hebben wy nochtans vele ende wonderbare Exempelen in d'Indiaensche Historien: by welcke Ellendelinghen de gewoonte was/ dat sy de lichamen der af-ghestorven mans/ tot asschen verbranden/ en dat de Vrouwe van den Over-ledenen/ haer toe-ghemaeckt hebbende als of sy tot een groote Bruylofte geropen ware/ na eenige danssen ende sprongen rond-omme den vyere haer by haré brandendé Manne neder-wierp/ en alsoo/ met hem/ bly-moedelijck liet verbranden. Wat sal ick hier uyt-roepen? ofte/ O groote blindtheyt! ofte/ O groote kloeck-moedigheyt!

Van den Keyser Maximiliaen d'Eerste verhalen d'Historyen/ dat hy selve bereyde een Tombe/ ende alle gereetschap om een Dooden te begraven: ende dat dede hy bedeckteljck/ om niet te schijnen d'oogen der menschen te soecké. Eenige meenden dat in deselve eenen Schat/ andere een Bibliotheke/ andere saken van grooter consequentie besloten waren. Maer den Keyser wetende wat vande sake was/ en een vriendelijck Prince zijnde/ seyde al lacchende/ dat in die Kiste/ (die men droegh over-al daer hy gingh) was 'tgene dierbaer ende kostelyck was: ende des hy hem wel meende te behelpen. Simon Goulart dit verhalende/ seydt: van waer quam die blijdschap ende bereydt-willigheyt in een sulcken machtigen Prince der Werelt/ de Doodt voor d'ooghen te hebben? Niet d'onder-wijsinge der Heydenen/ maer de gestadige hoope van het eeuwige leven/ etc.

Lycurgus ordonneerde/ dat de Dooden binnen de Stadt begraven souden worden/ en dat de Graf-steden zijn souden rondt-omme de Tempelen/ om de jonge Luyden te wennen deselve altijt voor ogé te hebbé/ sonder te verschricken dat sy een doodt mensche sagen. Plutarch. in't Leven van Lycurgus.

Om te besluyten/ Wy Christenen zijnde/ ende hebbende de Beloften Gods/ ende daer-en-boven de Tekenen/ (als Doop en Nachtmael) daer mede Godt sich verbonden heeft ons het leven te gheven/ het welcke wy door onse sonden verloozen hadden/ wat schromen wy dan noch voor de Doodt? J. Doorne.

Ja/ wat verhindert ons te seggen: Dat dan de Doot kome/ datse ons aengrijpe ende binde/ wy sullen hare banden breken/ alsoo lichtelijck als Simson die vanden Philisteen sijne Vyanden dede. Dat sy ons in-slicke ende in-swelge even gelijck de Walvisch Jonam/ sy sal gedrongé werden werden ons weder uyt te spuwen/ soo wy slechts in't midden des afgronds aen Gode dencken ende hem aen-roepen. Sy verslingere ons onse beenen/ verstroeye onse assche/ 'teene voor den windt/ 'tander in d'Oceaner golven/ onse lichamen sullé nochtans wederomme soo lichtelijck versamelen/ als Ezechiel het selfde voor oogen gestelt is. Ja/ sy brenge ons in d'Aerde/ en in een gesloten Steen-Kotse gelijck sy een-mael Jesum Christum ghedaen heeft: Wy sullen wederomme daer uyt geweckt worden/ al soude oock een Engel komen/ ende de deure des Grafs af-wentelen. In't korte/ de Doodt is ons ghedoodt. Ende daerom seyde den Martelaer Franchois Zoete tot sijne Moordenaers: Gy hebt uwe handen aen my geslagen/ op dat ghy my om 'tleven mochtet brengen/ eñ uwen moet-wille aen my koelen/ eñ meynt my daer groot leet mede te doen: Maer dit sal my wesen/ of ghy my een handt vol Reken-penningen naemt/ ende my daer voor een handt vol gouts gaeft. Edoch/ dit staet ons t'onthouden/

'tWel-leven dat is veel, 'twel sterven dat is meer,
Maer beyd' en is het niet, is't beyd' niet in den Heer.

Dood-Trots uyt d'Offerhande Abrahams ende Isaaks.

Aen-leydinge.

NA dat wy ons selvē (door de genade Gods) in het stervē getroost vinden, so volgt daer na, dat wy met den Godsaligen Paulo *de Doodt selver trotsen, gelijck hy in verscheyde plaetsen doet, als* 1. *Cor.* 15. 2. *Tim.* 1. *Heb.* 2. *en elders: dat is, dat wy hare prickelē niet en vresen, maer dat wy selver over de Doot heerschē als dē besitter over sijnē Rijckdom, gelijck hy tot de Geloovige schrijft,* 1. *Cor.* 3. 22. *Ende, dewijle wy hier vā eē levend' Exempel hebbē in* Abraham *dē Vader der geloovigē, so veel als onthalsende, ontledende, ende Gode op-roockende sijnen Sone, sijnen eenigen, onderdanigē, en van Godt-gegevenē Sone, ja den Sone, in welckers Zaet hy genaemt soude worden: So heeft ons goet gedacht dese sr Godlijck-levēde Doods-dood-trappēde Vaderē ons tot een* Dood-Trots *hier in te voeren: als dewelcke waerachtige daed-schaduwen zijn van den Daed-dooder des Doods, van welcke gesegt wort door den Prophete Esaiam cap.* 25. 8. *dat hy de Doodt gantsch ende eeuwelijk soude verslindē, gelijk hy't daer na met den Nieuwē Testamente (in het welcke wy van hem uyt genā-genaemde Erf-genamen zijn) heeft vol-trockē.*

Leest, herleest, verstaet, en duyt (beminde Leser) alles tē bestē, op dat gy meugt seggē met seker Godsalig Schrijver deser eeuwe: Nu verhope ik (door Gods genade) de sake daer toe gebracht te hebben, dat ick de Doot onder hare holle oogē, sonder my t'ontstellē, soude dervē aen-sien.

In-leydinge.

VVie innigh om-geroert van Gods onweerb're Vinger,
 Brandt in een heyl'ge wil tot d'aller-willen-Dwinger,
 En oogh en hope metst op d'hoeck-steen van de Kerck,
 Alwaer 'tgebroken hert is 'tGodlijckst' Offer-werck:
Die gaet ter zijden aff, van Vader, Vrouw, en Moeder,
En geeft hem heel en al ten dienst van sijn Behoeder,
 Ten Wieroock van den Heer, ten Altaer daer hy sou'
 Wil alles wat hy moet, doet minder dan hy wou'.
Verlaet, en goedt, en bloedt, haet lijff, en eygen leven
Om Godt, voor dat hy gaff, al dat hy heeft, te geven,
 Is heerscher van de Nijdt, is Trapper vande Noodt,
 Gebieder van de Lust, en Trotser van de Doodt.
Heeft liever al het lieff des Werelts te verlaten,
Dan 'taller-minst' beschick van d'Al-beschick te haten;
 Volgt Christum als hy roept, en laet de Doon de Doon,
 Scheydt van sijn Huys-gesin, en kleedt hem naer het noon.
Vreest Godt, niet als een Schelm sijn wettigh' Overheden;
Maer soo getrouwe Soons oyt haren Vader deden,
 Ontsiet die hem door-siet, en daerom onvervaerdt
 En voor de groote Visch, en voor het vaele Paerdt.

Wilt ghy van ſulck een Man een aerdigh Beeldt aenſchouwen,
Kom Leſer, wie ghy zijt, hier wert hy voor-gehouwen:
  Doe d'oogen innigh op, neem 'toude deckſel wegh,
  En ſie gelijck ghy ſoud't, ſoo ſiet ghy dat ick ſegh.

De Roepinge Abrahams.

Den ouden Abraham, den Vader aller Vromen,
Die goedt en bloedt ontgingh om beter te bekomen,
  Die alles liet voor dreck, en hiel voor ongeacht
  Op dat hy Gods bevel getrouwelijck vol-bracht.
Die landt en ſandt ontgingh, en ſette ſijne voeten
Alwaer hy van ſich ſelfs niet eenen voet hadd' moeten
  Noch treden, noch her-treen, ſoo d'opper-Majeſteyt
  Sulcks niet en hadd' beſchickt, en krachtelijck beleydt.
Die't God-vergetend' Ur bly-moedigh heeft begeven,
Om in een waer Gelooff den waren Godt te leven,
  Om langer niet te ſien den gruwel der Chaldeen,
  Van wien het bloote Vyer, voor Godt, wierd' aen-gebeen.
Die 'tGoddelijck geſicht, en 'tWoordt daer in geſproken,
Niet ongehoorſaem was, noch oyt en heeft ontdoken,
  Maer wiſte waer hy gingh te zijn in 'sHeeren oogh,
  En, dat tot ſijnen nut hem Godt de ſijn' ontoogh.
Die 'tlieve Vader-landt, en daer in Vriend' en Magen
Eenvoudelijck verliet om Gode te behagen,
  Niet achtende noch Schat noch Rijckdom van beneen,
  Wanneer hem wierd' geboon te ſoecken 'tnoodigh Een.
Dien Abraham, dien Man, die met ſijn Vromen wandel,
En daer, en van te voor', in alle doen en handel
  De vaſtheydt eens gemoeds als in de Vrome woont,
  Met vruchten des Geloofs hadd' uytterlijck betoont.

'tBevel van de Offerhande.

O! ſiet dien Hemel-Heldt wert op een nieuw bevochten,
Gelijck of Godt wou ſien wat dat de ſijn' vermochten.
  Dien Vader Iſraëls wert van den Heer geboon,
  Dat hy ſijn eenigh Kindt met eygen handt ſal doon:
Gaet (ſegt de groote Godt) neem Iſa'ck d'uyt-verkoren,
Den Stock uw's Ouderdoms, de Soon uw' Een-geboren,
  Gaet, neem de Kinder-hoop van u verſleten ſtandt
  En ſlagt hem heyliglijck my tot een Offerhandt.
De Vader ſwijmel-oogt op Godt, en op Gedrochten,
Sijn harte vrieſt en ſmelt van harde kinder-tochten;

Hy hoort 'ken weet niet wat, hy siet 'ken weet niet wien'
E doch, (dit berst hem uyt) 'tis Godt en 'tmoet geschien.
Hy neemt den lieven Soon, en treckt naer Salem henen,
Wiens steylt hy 'sderden-daegs beklimt met innigh weenen,
Vat Isa'ck by den hals, al hadd' hy 'tlijff verbeurt,
En schijnt de Beul te zijn van die sijn harte scheurt.

ISAACK tot ABRAHAM.

De Soon ter neer-gedruckt/ niet wetende de reden
Van 's Vaders schijnb're moort/ en wreed' onmenschlijckheden/
Die roept: ah! Vader/ ah! hoe dus u eenigh Kindt?
Of heb ick dit verdient? of zijt ghy heel ontsint?
En ben ick niet u Soon/ den Hemel af-gebeden/
En ben ick niet het zaet dat inder eeuwigheden
Soud' wort'len in het Landt van Godt u toe-geseydt/
En werden in't getal als Sterren uyt-gebreydt?
En ben ick niet u Kindt/ die all' mijn leven dagen
Gesocht hebb' Godt en u alleene te behagen/
Die mijne Moeder noyt heb/ wetende/ verstoort/
Noch anders oyt ontmoet dan als een Soon behoort?
Ah Abraham (die 'k schier geen Vader en derr noemen)
Wat doet u my u Beeldt tot dese doodt verdoemen?
Off/ is u d'hoop ontrooft van't toe-geseyde goedt?
Off/ zijt ghy in u selff een hater van u bloedt?

Abraham tot Isaack.

Den vromen Abraham/ van angst aen't schudde-bollen/
Die 'tstervend' aengesicht te tranen gull berollen/
En vriesend' aen de wang de koonen stijff doen staen/
Die spreeckt den Isaack aldus/ al ridd'rend'/ aen:
Mijn Soon/ mijn lieve Kindt! Ten is niet als verbolgen/
En veel min als verdient 'tgeen dat u staet te volgen/
Dat ick uw' Vader was/ dat ben en blijff ick oyt;
Maer dat my Godt gebiedt/ O! dat en laet ick noyt.
'tIs d'Eysch van onsen Godt/ 'tis 't Woordt van d'Heer der Heeren/
En siet/ mijn waerde Soon/ wie kan/ wie sal dat weeren?
Godt roept ons tot dit stuck/ en wy/ die Godes zijn/
En moeten/ als hy wil/ niet achten vreugdt noch pijn.
De sake Gods is rondt: s'en lijdt geen zijdigh hincken/
Schoon 'tVaderlijck gemoedt in tranen moet verdrincken/
Ja schoon dat my het hart van droefheyt stucken berst/
De plicht tot onsen Godt my noch veel harder perst.
Ick weet het valt u hart de bleecke Doodt te lijden;
Maer siet! een kleynen tijdt/ en ghy sult u verblijden;
Doch ick/ mijn lieve Kindt/ ick/ die in't leven blijff/
Sal derven met u doodt de krucke van mijn lijff'

De lust voor u die naeckt/ de rust voor my die veerdert/
De pijn voor u die kort/ de doodt voor my die meerdert:
En noch/ hoe droeff het is/ soo hoop ick op den Heer/
En wijcke mijnen sin/ en volge sijn begeer.
Die qualijck heeft geleeft kan qualijck 'tleven derven/
Maer heeftmen wel geleeft men kan niet qualijck sterven:
De doodt der vromen/ O! die's allenthalven goet:
Hoe veel te meer/ mijn Soon/ nu Godt die selver doet.
W'en hebben ymmers niet Godt heeftet ons gegeven/
Geen rijckdom/ gelt of goedt/ hoe veel te min het leven.
En/ al wat Godt ons geeft dat is niet dan geleent:
Dies laet ons zijn vernoegt nu 'tGodt met ons dus meent.
Is Enoch van der aerd' ten Hemel op-gevaren/
Hy's nochtans inde lucht/ en onder wegh in't na'ren
Van d'hoogh onsterff'lijckheyt verandert in der daedt/
Als een die't sterffelyck' door 'tsterven hier ontgaet.
Ghy nu/ mijn Soon/ ghy zijt van Godt daer toe verkozen/
Om door het heyligh vyer te werden als ontboren/
Acht lucht en vyer voor een/ de lucht was Enochs padt/
Het vuyr sal d'uwe zijn: 'tis eene wegh en Stadt.
Dies bidd' ick wilt met my gehoorsaemheyt verthoonen/
Vertrouwende dat Godt ghetrouheyt sal beloonen/
Want hy die alles kan/ wat dat hy wil en seydt/
Heeft lichtelijck voor ons een goe' verborgentheyt.
Zijt ghy de Phœnix van de voor en achter jaren/
Licht sal ons uyt uw' asch een Isa'ck openbaren/
Die Godt/ in blussingh/ van het heyligh Offer-vuyr
Sal voeren door de lucht/ ten prael van d'heel Natuyr.
De Ziel die blijft de Ziel: en/ 'tvuyr sal't vleys verteeren
Verteeren niet/ maer tot een minder stoffe keeren/
Die weder-keeren sal tot Vleys van beter standt
Dan nu/ op Gods bevel/ hem streck' ten Offerhandt.
Het moet doch een-mael zijn het leven hier te derven:
Al wat geboren is/ dat moet doch een-mael sterven/
Hoe kan men beter dan het lichaem leggen neer/
Dan op't begeeren Gods en dat tot sijner Eer?
Voorwaer! indien ick oyt en van mijn leve-dagen/
En Godt/ en u mijn Soon/ wist hoogers op te dragen/
Wist grooter dienst te doen/ dan als ick nu besta
Ick hiel u uyt den brandt/ en badt Godt om gena.
Maer neen mijn Soon/ dit sal de Wereldt oyt verwond'ren/
En des' gehoorsaemheyt van allen uyt besond'ren/
Hier door sal uwe Ziel ten Hemel zijn gebracht/
U lichaem wel bewaert/ en ghy voor oyt gedacht.
Hier met sult ghy d'af-grondt des droefheyts over-stappen/
En daer in/ d'arge Doodt/ op't kinne-backen trappen/

En/ al des Werelts Vreugt versakende/ voort-aen
Met alle 't Gods-gevolgh ondenckb're vreugt ontfaen.
Begeeft u tot de Saeck' beveel u Saeck den Heere/
Ick/ ick beveel u d'Heer: en ghy weer (soo'k begeere)
Beveel u Vader hem. V Vader/ die hier staet
En laet het geen' hy doet; en doet het geen' hy laet.

Treffelijcke Sluyt-reden Isaacks.

O Vader/ roept de Soon/ vergeeft my 'tvoorigh spreken/
Want hadd' ghy dit geseyt noyt waer u Soon besweken/
Ick ben en Gods en uw's. Eysch Heere wat u lust/
Doe Vader wat ghy moet/ siet! Isa'ck is gerust.
Vercier het geele mos van d'hoogh-begroeyde toppen/
En haer verwarde ruygt met mijn gebloede droppen/
Laet Salems drooge zoo'n in suppen 'tgulle bloedt
Dat Isaack dus langh verwarmt heeft en gevoedt.
Ick acht het niet alleen geringe dus te sterven/
Maer voor onwaerdigh' Eer dit leven dus te derven:
Nu sal ick Gode zijn een heyligh' Offerhandt/
En anders waer ick maer der wormen ingewant.
Nu sal ick mijnen Godt het lichaem over-geven/
En/ anders namen licht de rampen my het leven:
Nu sal ick vleys en bloedt toe-wyen dien't behoort/
En/ anders wierd' ick licht van d'Heydenen vermoort.
tSa Vader! handt aen Ploegh/ en sonder weder-kijcken/
't Is sonder omme-sien uyt Sodoma te wijcken/
't Is sonder dubbelheyt en hincken ginds en we'er
Te doen wat Godt gebiedt/ te volgen onsen Heer.
Mijn Moeder zy gegroet/ die/ in haer oude dagen/
My (Gode toe-gewijt) met smerten heeft gedragen/
Segh/ dat sy niet te seer mijn stuyvend' asch betreur/
Maer d'Hemel-sael'ge Wegh van mijne Ziele speur.
Ick kuss'/ en haer/ en u: Versekert in gemoede
Dat ons dit schijnbaer quaet gedyen sal ten goede/
Schoon dat dit Lijck vergaet; Gods Woort sal blijven staen/
En van wat dat hy sprack sal niet een stip vergaen.
Heeft hy met heyligh Ee'n te voren u gesworen/
Dat ick hem soude zijn ge-eygent en verkoren/
Ten wortel van sijn Kerck/ ten lenden van sijn Bruydt/
Ten zade sijnes Volcks/ en van sijn heyl'ge Spruyt.
Gewisselijck! ten sal met dese Doodt niet feylen/
Gods Wijsheyt is te groot/ zijn Waerom niet te peylen/
Hy weet wat dat hy doet al staet ons weten stil/
De Mensch is wijs genoegh vol-doende maer Gods wil.
Gods Wil is onse Wet: ons volgen sijn begeeren:
Godt is sijn eygen Wet/ en 'twillen is des Heeren/
Niet hooger moet den mensch; of/ soo hy verder gaet
Soo wijckt hy dat hy siet/ siet dat hy niet verstaet.

Myn Ziel dan zy tot Godt/ myn Lichaem u gegeven/
Neem Heere my de Geest/ neem Vader my het leven/
Ghy zijt de gevers van het geen' dat ick u geeff/
Dies zijt de nemers oock van't leven dat ick leeff.

Daedt en Eynde.

De Vader dus gestijft van sijn gebogen Sone/
Sluyt/ om des Heeren wil/ geen leven te verschoonen;
Maer ruckt het lemmet uyt/ om op het duyr gebodt
Den vromen Isaack te vlijmen door de strot.
Dan/ Godt/ die't niet en is om uyt-gestorten bloede/
Noch die geen Offer wil dan van verslagen moede/
Dan van gehoorsaemheyt/ en heyligh ziel-gepeys/
Die roept: Hou Abraham! hou/ luyster wat ick eysch;
De Wil is my genoegh: ick houd' de Daedt vol-trocken/
Noyt was my aengenaem het bloedt van Stier' of Bocken/
Hoe veel te min kan my behagen/ dat my wort
Het bloedt van uwen Soon ten Offerhand' gestort.
O neen/ mijn trouwen Knecht/ nu hebt ghy proeff gegeven/
Dat ghy/ om mijnent wil/ noch Doodt en acht noch Leven/
En dat dat's my genoegh. Siet hier/ hier is een Ram/
Die heb ick/ voor u Soon/ geeygent tot de Vlam.

Verlossinge, Vreugdt, en Danck.

Wat Penne brenge voort de Vreugde deser Vryschap?
Wiens Wijsheyt is soo groot als deser beyder Blyschap?
De Vader lost de Soon/ en spoelt hem 'taen-gesicht
Met tranen sijner vreugt. De Soon/ nae liefd' en plicht/
Valt om des Vaders hals/ en kust hem menigh werven/
Soo dat sy/ wegh-geruckt/ bey' mondt aen mondt besterven/
En/ stijgen naer om hoogh/ en sijgen inder aerd'
Tot danck/ dat Godt hun bey soo wonder openbaert.

Nuttigheydt.

Ghy nu, die dit Verhael bedenckt, en komt te lesen,
En niet te deegh begrijpt wat dat het ons wil wesen,
Kom opent oogh en oor, en wat u 'tharte sluyt,
Hier onder wert geseyt wat dat het ons beduydt.
Ghy die u menigmael voelt van de Doodt verstricken,
En door haer wreede Grijn ontsetten en verschricken,
Ghy die voor 'tduyster Graff u thoont te zijn vervaerdt
Om dat een snoode worm is heerscher onder d'aerd'.
Kom hier, hier is de geen', die, soo ghy 't kunt gelooven,
U sonder vreese maeckt, en vrolijck daer-en-boven;
Want dat den Vromen Man sijn Soon hier als ontzielt
Is, om dat noyt de Doodt het Leven en vernielt.

Den

Den Vader des Geloofs siet met verborgen oogen,
Schoon Isaack hem wert als uyt der handt getogen,
Dat Godt, die voor de Sijn' oyt duysent midd'len heeft,
Nochtans, na sijn' beloft', sal maken dat hy leeft.
Hy schijnt te sien van verr', en metter handt te wijsen
Of op den grooten Dagh dat yder moet verrijsen,
Of op des Heeren handt, die soo getrouwen Man
Wt steen' en stocken selff een Soon verwecken kan.
In't kort', Hy slaght de Soon met Willen en Gedachten:
Getroost, om dat hy derr de Sone we'er verwachten;
En, vastelijck gelooft, dat Godt hem noch, van al
Wat hy geswooren heeft, de Daedt betoonen sal.
O Dooder van de Doodt! ô Worstelaer des Heeren!
O Vader des Geloofs! ô Weerder van't Begeeren!
O Dooder uwes selfs! die Tegenheydt en Noodt
Kloeckmoedelijck verslint, en trappe-tart de Doodt.
Leer Mensche, wie ghy zijt, u selven God' begeven
Ter heyl'ger Offerhandt: Leer eygen lijff en leven
Verliesen sonder leet. geeff Kindt en Lieff aen't Graff,
En scheydt blymoedelijck van wat de Werelt gaff.
Leer Doodt, en noch eens Doodt, door Gods genade, terten:
Doodt selver eerst u selff, soo'n kan geen Doodt u smerten:
Gewis, een gave handt vreest pekel noch asijn,
En een gesondt gemoedt noch Doodt, noch helsche pijn.
O! dubbel saligh: die soo tegen ramp en lijden
Gemoedt is, om soo't moet, het noodt-lot af te strijden,
En oyt hoe't gaet of niet, sijn hoop op Gode vest,
Al heeft hy't eerst al quaet, het beste Best komt lest.

HEBR: XI. 17. 18. 19.

Door het Geloove heeft Abraham, *als hy versocht wert,* Isaack *geôffert, ende hy, die de beloften ontfangen hadde, heeft sijnen eerst-geboren Sone geôffert, tot wien geseydt was: In* Isaack *sal uwe Zaet ghenaemt worden; Want hy achtede dat God machtigh was oock uyt den dooden hem te verwecken: Waer uyt hy hem oock eenighsins ontfangen heeft.*

Eynde van de Doodt-Trots.

Godt-saligh gewenschte Doodt-Snack,

uyt en in, en, in en uyt geâessemt-thoont

NA DE STEMME: Te Mey als al de vog'len singen.

Mijn Ziel, wel aen, en zijt te vre'en,
Godt roept u weder van bene'en
Tot boven in sijn Wooningh,
Op dat ghy daer deelachtigh zijt de Eere van
u Koningh.

2. Verlaet het Vleys, het sondigh Vleys,
En vaerdigt u tot d'hooge Reys,
Daer 't Eynd' is vol wel-lusten,
Dat sonder Eynde gheeft een thuys van eeu-
wigh saligh Rusten.

3. Al zijt ghy in het lichaem vast
Gewellt, gesmeed't, gewendt, gepast,
Getrouwt en Echt-verbonden,
'tIs u gera'en, als't Godt believt, te gaen uyt
'thuys der sonden.

4. Elck beesje wil daer't is gebroedt,
Elck mensche daer hy is gevoedt;
Het Vader-landt is't beste.
By Godt om hoogh u eerste was, dies soeck
al-daer u leste.

5. Een Wandelaer en boet geen lust
Voor dat hy thuys we'er sit en rust,
En voelt den loon sijn's loopens:
Het Leven hier en brengt maer strijt, de Doot
het eynd' des hopens.

6. Wat spreeck ick dan noch tot mijn Ziel?
Ick ben het self die't Lichaem hiel
In't roeren en bewegen,
Ick, Ick de Ziel ben self de Mensch, aen't
vleys is niet gelegen.

7. A Dieu dan Wooningh vander Aerd',
Die weder wort het geen ghy waert,
Breeck-Tempel van mijn leven,
En laet ons, ick den Heere, 'tSijn, ghy d'Aer-
de'thare, geven.

8. En waerom doch, ô Vleys en Bloedt,
Bedroeft, bevreest, en ongemoed't
Om ziel-loos te bederven:
Schoon twee goe Vrienden scheyden, siet, de
Vriendschap kan niet sterven.

9. Vaer ick om hoogh, en by den Heer?
Valt ghy om laegh ten Grave ne'er?
Ons' Echt die blijft bestendigh:
En dese Scheydt-brieff scheydt ons maer het
sael'ge van't ellendigh'.

10. Het Een-zijn van ons beyden blijft,
Schoon ghy ontzielt, en ick ontlijft,
Zijn verr van een gescheyden,
Soo't met ons is en was, sal't zijn, jae zijn in
eeuwigheyden.

11. Soo ras de groote Stemme spreeckt,
En Son, en Maen, en Hemel breeckt,
Soo sal ick neder-dalen,
En u de doode wauwel-Doodt triumphelijck
onthalen.

12. Daer sult ghy dan, hoe seer versnoodt,
In alle Deelen zijn ver-Goodt,
En, heyligh in-genomen,
Met my voor Godes Richter-Stoel vry-moe-
delijcken komen.

13. Vry-moedigh (segh ick) om dat wy
Voor d'hooge Vier-schaer los en vry
Van Christo zijn gesproken,
En dat, die inden Soon gelooft, noyt heyl en
heeft ontbroken.

14. Dies, zijt gerust mijn Vleys en Bloet;
Godt doet het die noyt quaet en doet:
U' ramp is stracks ten Enden.
A Dieu ellendigh Woon-huys, en, A Dieu
aen all' Ellenden.

15. A Dieu al die op aerden leeft
Waer dat ick gae, wie my begeeft,
Godt blijft mijn hoop en leven,
En in sijn handen, van nu voort, zy mijnen
geest gegeven.

W. Couper in Anatom. ex Augustino.

De meeste vreese/ is/ der geener/ die van huys reysen; minder/ der ghener/ die niet verre van huys en zijn; geene/ der geener/ die t'huys gekomen zijn.

NA-KLANCK

Tot verbeteringe van seker Liedeken, beginnende

Nu legh ick hier in dees Ellende, &c. *En op de selfde Stemme:*

Nu legh ick hier ~~in dees~~ Ellende:
Vã mijn vijf sinnẽ gants ontslaeft·
Kom, siet my aen, gy aerdsche Bende,
Die inde Werelt henen draeft:
En, in des Werelts yd'le saken
Soeckt uwe sinnen te vermaken.

2. Gelijck de Zee-Syreen door tsingẽ
Ontsteelt den Stier-man sijn verstant
Dat hem de baren henen dringen,
Daer hy, tot sijn verderven, land't:
So doet de Werelt oock die menschẽ
Die haer, en hare wel-lust, wenschen.

3. Laet u van haer dan niet betov'ren
Met dertelheyt, of sotte pracht;
Want wormen sullen 'tvleys verov'rẽ
Soo haest het is in't Graff gebracht.
En, boven dien, soo sal nae 'tscheyen,
De Ziele strax die vreugt beschreyen.

4. Maer stopt u ooren voor haer singẽ
Als een Ulysses vroom en loos;
En, acht geen yd'le Wereltlingen
Dan in haer selven boos en broos.
Soo sult ghy, self in 'tGraff gelegen,
Gevoelen God', en Godes Zegen.

5. De Doot sal u eẽ slaep maer wesẽ,
En 'tGraf een bed-stee voor het vleys;
En, schoon 'tvergaet, soo sal't na desen
Noch bloeyẽ als eẽ Bloem des Meys·
En, schoon ghy hebt u stant verloren,
De stoff die blijft de stoff als voren.

6. Dies sult ghy oock, aldaer gelegen,
Met my uyt-singen, inder daedt,
Schoon dat ick slinger aller-wegen,
En dat de schoonheyt my verlaet,
Dat d'aengenaemheyt van mijn oogẽ
Is uyt mijn voor-hooft wegh-getogẽ.

7. Schoõ dat mijn neus, en roode lippẽ
Mijn bly gelaet, en schoon coleur,
Mijn klare stem, en minne-tippen,
Mijn krullend' hair, en soete geur;
Schoon dat die zijn in't Graf geblevẽ,
Soo sal ick noch met beter leven.

8. Schoõ dat mijn tong, en witte tandẽ
('tVerçiersel van mijn lieve mondt)
Mijn welgemaeckte sneeu-witt' handẽ,
Mijn borsjens fraey, besne'en, en rond,
Zijn van de Wormen in-geswolghen,
Soo sal, na dit, noch beter volgen.

9. Schoon dat mijn Huysẽ en Casteelẽ
Nu maer en zijn een enge Kist,
Mijn Kleeders, en al mijn Iuweelen
Een lijnen Doeck vol dreck en mist,
Soo sal ick doch noch beter woonen
Dan my de Werelt oyt kon thoonen.

10. Wat wil ick dan de Doot beklagẽ
Of droevigh suchten in het Graff?
Sy moet my doch weer boven dragen
Met beter dan als ick haer gaff.
O wel geluckigh vrolijck sterven,
So, door de Doot, de Doot te dervẽ!

11. Te

11. Te vooren was ick oyt bevonden
Door aen-geboren quaden aert)
Een woning, en een slaef der sonden;
Maer nu, voor alle quaet bewaert·
O wel geluckigh Eynd' der qualen,
Op sulcken hoop in't graff te dalen.

12. Nu dã, ik wil mijn ziel verwachtẽ
En rusten op des Heeren Stem;
Laet wie dat wil 'tverderven achten,
Ick blijff de selfd', en hoop' op Hem.
Dit's uyt het Graf, kom Wereltlingẽ
En help my dit in't Graf oock singẽ.

Theod. Beza, in't Lijden Christi.

Het Lichaem, hoe-wel het tot de verrottinge ter aerden weder-keert, nochtans, behalven dat het dat niet overkomen en sal, om inder eeuwigheyt te verderven, maer om gesuyvert, en tot sijner tijdt ghelijckformigh ghemaeckt te worden den heerlijcken lichame sijnes hoofts (Philip. 3. 21.) Soo is oock sijne conditie alsdan veel beter, hoe verrot dat het oock is, dan doe het op dese Werelt leefde, overmits dat het sonder gevoelen geworden, ende tot stoff ghebracht zijnde, vry is van soo vele Ellendigheden deses ellendigen levens: en, insonderheyt om dat het dan niet meer en is een werckende nochte lijdende Instrument der sonden.

Vive, ut vivas.

A. DUIRCANT.